

PITKÄAIKAISASUNNOTTOMASTA
VUOKRALAISEKSI
KOKEMUKSIA RUKKILAN ASUMISYHTEISÖSTÄ

Tuulia Jukka

PITKÄAIKAISASUNNOTTOMASTA VUOKRALAISEKSI

Kokemuksia Rukkilan asumisyhteisöstä

Tuulia Jukka
Opinnäytetyö, kevät 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Jukka, Tuulia. Pitkäaikaisasunnottomasta vuokralaiseksi. Kokemuksia Rukkilan asumisyhteisöstä. Helsinki, kevät 2013, 64 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyö on tutkimus, jonka tavoitteena oli kuvata pitkäaikaisasunnottomien henkilöiden kokemuksia tehostetusti tuetusta asumisesta Suoja-Pirtti ry:n ylläpitämässä Rukkilan asumisyhteisössä. Lisäksi asukkailta kysyttiin kehittämis ehdotuksia yksikön toimintaan.

Opinnäytetyön tutkimusote on kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin haastattelemalla puolistrukturoidulla teemahaastattelulla erikseen viittä asukasta Rukkilan asumisyhteisöstä. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2013 Rukkilan asumisyhteisön tiloissa. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin käyttäen sisällönanalyysia.

Haastateltavat olivat tyytyväisiä asumisratkaisuihinsa Rukkilan asumisyhteisössä. Oman tilan ja asunnon merkitys asukkaille oli suuri. Lisäksi talo koettiin turvallisena. Haasteelliseksi koettiin arkiseen elämään liittyvät asiat, kuten siivoaminen tai normaalin vuorokausirytmien noudattaminen. Henkilökunta koettiin helposti lähestyttäväksi ja heiltä saatu tuki arjenhallinnassa ja muissa asioissa tarpeelliseksi ja riittäväksi. Omakohtainen päihteettömyyden noudattaminen oli haastatelluille tutkimuksen perusteella haastavaa. Lopuksi asukkaat toivat ilmi kehittämis ehdotuksia yhteiseen vapaaehtoiseen toimintaan liittyen.

Tutkimuksen perusteella Rukkilan asumisyhteisö vastaa juuri sitä tarkoitusta, jota varten se on perustettu. Pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat usein tukipalveluita asumisensa onnistumiseen. Suoja-Pirtti ry on saanut kehitettyä toimivan konseptin osana Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa 2008–2011.

Asiasanat: asunnottomuus, kodittomuus, koditon, tehostettu asuminen, syrjäytyminen, elämänhallinta, kokemustieto, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Jukka, Tuulia

Supported Housing: Experiences of the Homeless at Rukkila Housing Community. p.64, 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to obtain information in relation to homeless people's experiences, in a new supported housing unit. The primary focus was on long-term homeless people. The individuals in the study were renting apartments from a supported housing scheme. Their associated experiences, within that specific environment, were of direct relevance to the study.

This study was conducted in Suoja-Pirtti Association's supported housing unit, Rukkila housing community. The study took place in February 2013 by method interviewing five customers. Participants were interviewed on an individual basis, with a semi-structured theme interview and this was recorded. The information they provided was transcribed for later content analysis.

According to the results obtained from the study, it would appear evident that long-term homeless people need a considerable amount support in everyday routines. For example, in cleaning or reset their circadian rhythms. Furthermore, the participants required varying levels of assistance in coping with daily life.

The results of the study provide useful insight for the Suoja-Pirtti Association. It is particularly relevant in to the on-going development of the supported housing scheme in Rukkila housing community. The study demonstrates that the residents were satisfied with their housing solutions in Rukkila housing community. The results indicate that long-term homeless people need support when renting an apartment. Intoxicants were strongly present in their lives, bringing further challenges in their ability to cope with everyday activities. In conclusion, this study shows that Rukkila housing community fulfills the purpose for which it was founded as a part of government's Reducing long-term homelessness 2008–2011 programme.

Keywords: long-term homeless, homelessness, supported housing, exclusion, coping, experiential knowledge, community

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KESKEISET KÄSITTEET.....	8
2.1 Asunnottomuuden määrittelyä	8
2.1.1 Asunnottomuus kodittomuutena	11
2.1.2 Asunnottomuustilastoja vuodelta 2012	13
2.1.3 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2008–2011	14
2.1.4 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen 2012–2015.....	15
2.2 Syrjäytyminen	16
2.3 Elämänhallinta.....	17
2.4 Kokemustieto.....	19
2.5 Yhteisöllisyys	21
3 TUKIASUMISEN MUODOT	22
3.1 Tuettu asuminen.....	22
3.2 Palveluasuminen	23
3.3 Tehostetusti tuettu asuminen	24
3.4 Tukiasumisen kustannuksista.....	24
4 SUOJA-PIRTTI RY JA RUKKILAN ASUMISYHTEISÖ	26
4.1 Suoja-Pirtti ry:n perustaminen vuonna 1961.....	26
4.2 Rukkilan asumisyhteisö	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
5.1 Tutkimuksen tarkoitus.....	32
5.2 Tutkimustehtävät	32
5.3 Tutkimusympäristön aineistonkeruu	33
5.4 Tutkimusmenetelmät	33
5.5 Aineiston analyysi.....	34
6 TULOKSET	37
6.1 Asuminen Rukkilan asumisyhteisössä	37
6.2 Tuki Rukkilan asumisyhteisössä.....	39
6.3 Asumisen haasteet Rukkilan asumisyhteisössä	40
6.4 Päähteettömyyden toteutuminen Rukkilan asumisyhteisössä	40
6.5 Kokemukset Rukkilan asumisyhteisön henkilökunnasta	41
6.6. Yleisten tilojen käyttö Rukkilan asumisyhteisössä	42

6.7 Ajatuksia yhteisöllisyydestä Rukkilan asumisyhteisössä	43
6.8 Haastateltavien kehittämis ehdotuksia Rukkilan asumisyhteisölle	44
7 POHDINTAA TUTKIMUKSESTA	46
7.1 Johtopäätöksiä	46
7.2 Kehittämis ehdotuksia	48
7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	49
7.4 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillisuus.....	52
LÄHTEET	56
LIITTEET	62
Liite 1: Haastattelukysymykset	62
Liite 2: Haastateltavan lupa haastatteluun ja materiaalin käyttöön	63

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää nuorten aikuisten kokemuksia Pitkääikaisasunnottomuuden vähentämishojelman 2008–2011 myötä syntyneestä tehostetusti tuetun asumisen yksiköstä, Rukkilan asumisyhteisöstä. Pitkääikaisasunnottomuuden vähentämishojelmassa noudatetaan Asunto Ensin -periaatetta, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että asunto on lähtökohta sosiaaliselle kuntoutumiselle eikä suinkaan sen päämäärä. Suomeen on perustettu viime vuosina muutamia tätä periaatetta noudattavia asumisyksiköjä, ja niistä on saatu positiivisia kokemuksia pitkäaikaisasunnottomien asuttamisessa. (Asunto ensin i.a.)

Pitkäaikaisasunnottomuusohjelmaan liittyi entisten asuntoloiden ja yömajojen muuttaminen asunnoiksi. Rukkilan asumisyhteisö on yksi näistä muutoksen kokeneista yksiköistä. Asunnottomille päihteiden käyttäjille suunnattuja asumispalveluita on Suomessa tarjolla monella eri paikkakunnalla. Rukkilan asumisyhteisö valikoitui tutkimuskohteeksi, koska se on päihteetön yksikkö, jonka toiminta nykyisessä muodossaan on alkanut vuonna 2011, eikä siitä ole vielä saatavilla tutkittua tietoa. Tutkimuksen kohteena olivat Suoja-Pirtti ry:n Rukkilan asumisyksikön asukkaiden kokemukset tehostetusti tuetusta asumispalvelusta. Tavoitteena oli myös saada kehittämissuhteita Rukkilan asumisyhteisön toimintaan.

Valitsin asunnottomuuden opinnäytetyön aiheeksi siksi, että aihe on ajankohtainen ja yksi sosiaalialan vakavimmista ongelmista. Suomessa oli marraskuun puolessa välissä vuonna 2011 asunnottomana 7 606 yhden hengen taloutta ja 423 perhettä. Pitkäaikaisasunnottomia heistä oli 2835. Pääkaupunkiseudulla asunnottomia oli eniten. Heistä yksinäisiä asunnottomia oli Helsingissä vuoden 2011 lopulla 3 400 ja asunnottomia perheitä 220. Pääkaupunkiseudun kolmen kunnan osuus Suomen asunnottomista kohosi 60 prosenttiin, kun se vuotta aiemmin oli 56 prosenttia. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2012.) Vuoden kuluttua tästä asunnottomien määrä oli edelleen kasvanut.

Sosiaalialan ammattilaisten ja miksei kaikkien muidenkin lukijoiden tulisi muistaa, että hyvinvointivaltiona tunnetussa Suomessa ei jokaisen perusoikeus asuntoon toteudu.

Opinnäytetyössä perehdytään asunnottomuuden tematiikkaan monipuolisesti ja alkuperäisiä lähteitä kunnioittaen. Opinnäytetyön tulokset siirtyvät työelämäthon eli Rukkilan asumisyhteisön henkilökunnan käyttöön toiminnan kehittämisen tueksi. Työssä on avattu asunnottomuuteen linkittyviä käsitteitä, kuten syrjäytyminen, elämänhallinta, kokemus ja kokemustieto. Työssä on esitelty myös lyhyesti pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmat PAAVO I ja PAAVO II. Lisäksi työssä on kuvattu tuetun asumisen eri muotoja ja lainsäädäntöä, joka velvoittaa niiden tarjoamiseen. Aiemmin julkaistuja asunnottomuuteen liittyviä tutkimuksia on esitelty ennen tämän tutkimuksen toteuttamiseen, tuloksiin ja johtopäätöksiin liittyviä lukuja. Työssä on esitelty myös lyhyt kuvaus työelämän yhteistyökumppanin, Suoja-Pirtti ry:n perustamisesta Helsinkiin. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan lähinnä pääkaupunkiseutua, koska tutkimuskohde sijaitsee Helsingissä.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Asunnottomuus ei ole yksinkertainen käsite, sillä asunnottomuudella on erilaisia muotoja, kuten pitkäaikais- tai tilapäisasunnottomuus. Asunnottomuuteen johtavat nykyään monet erilaiset syyt, joita kuvataan tässä luvussa. Lisäksi opinnäytetyöhön olennaisesti liittyvät käsitteet on avattu. Joistain käsitteistä on opinnäytetyön tutkimusalueen ymmärtämisen vuoksi ollut tarpeen esittää useita erilaisia tulkintoja.

2.1 Asunnottomuuden määrittelyä

Asunnottomuutta ei voida määritellä yksiselitteisesti, koska se on ilmiö, joka ilmenee erilaisena ajasta, paikasta ja maasta riippuen (Granfelt 1998, 46). **Asunnottomuudella** voidaan tarkoittaa tilannetta, jossa henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada henkilökohtaista, pysyvää kunnollista asuntoa tai hän ei pysty sitä pitämään taloudellisista tai sosiaalisista syistä. On myös asunnottomia, jotka eivät saa asuntoa, koska eivät kykene elämään itsenäisesti. (Avramov 1996, 71.)

Asunnottomaksi taas määritellään henkilö, joka elää ulkona tai tilapäissuojissa, joita ei ole tarkoitettu asunnoiksi, sekä erilaisissa yömajoissa ja kodittomien asuntoloissa. Asunnottomia henkilöitä ovat myös ne, jotka elävät ensisuojaissa, hoito- tai huoltokodeissa tai vastaavassa hoidollisessa yksikössä, kuten psykiatrisessa sairaalassa, vanhainkodissa tai kehitysvammalaitoksessa. (Kärkkäinen 1998, 10–11.)

Vailla vakituista asuntoa oleviin henkilöihin kunnassa luetaan henkilöt, jotka ilmoittavat jonkun toisen ihmisen, kuten sukulaisen tai tuttavän, postiosoitteen omakseen, mutta katsovat itse olevansa vailla asuntoa. Tähän ryhmään kuuluvat myös poste restante -osoitteita käyttävät asuntoa vailla olevat henkilöt. Jotkut voivat asua ilmoittamassaan osoitteessa vakituisesti, mutteivät kuitenkaan

halua siirtää kirjojaan virallisesti sinne esimerkiksi siitä syystä, että saattaisivat tällöin menettää sosiaalietuksia. (Korhonen 2002 a, 29.)

Asunnottomaksi tilastoidaan muun muassa ulkona, asuntoloissa ja tilapäis-suojissa asuvat sekä lisäksi muut ryhmät, kuten asunnon puutteen vuoksi tuttavien tai sukulaisten luona majailevat sekä vankiloista vapautuvat vangit (Korhonen 2002 b, 190). **Pitkäaikaisasunnottomaksi** luokitellaan henkilö, jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai on vaarassa pitkittyä terveydellisistä syistä yli vuoden kestäväksi tai jolla on esiintynyt asunnottomuutta viimeisen kolmen vuoden aikana toistuvasti (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 5). **Tilapäisellä asunnottomuudella** viitataan henkilöihin, jotka ovat asunnon puutteen vuoksi joutuneet 12 kuukauden aikana asumaan sukulaisten ja tuttavien luona tai muissa tilapäisissä asunnoissa (Korhonen 2002 b, 191).

Asunnottomien perheiden ryhmään luetaan pariskunnat ja perheet, jotka asunnon puutteen vuoksi joutuvat asumaan tilapäismajoituksessa tai kokonaan erillään. Tilapäismajoitus voi olla matkustajakoti, hotelli tai sukulaisten tai tuttavien luona asuminen. Asunnottomiin perheisiin lasketaan myös ensi- ja turvakodeissa tai kriisiasunnoissa asuvat perheet sekä avoparit, joille on syntymässä lapsi, mutta joilla ei ole yhteistä asuntoa. (Turvallinen kaupunki 2013.)

Asunnottomuus on urbaani eli kaupunkilainen ilmiö ja Suomessa sitä pidetään erityisesti helsinkiläisenä ongelmana. Pääkaupunkiseudun alueella elää yli puolet koko Suomen asunnottomista. (Lehtonen & Salonen 2008, 23.) Yleensä perinteiset asumisratkaisut pitkäaikaisasunnottomien kohdalla eivät toimi, vaan he tarvitsevat asumisen onnistumiseen erilaisia tukipalveluja ja ohjausta. Esimerkiksi kauan päihteitä käyttäneet tai mielenterveyden ongelmista kärsivät henkilöt tarvitsevat lisäksi kuntoutusta ja elämänhallintaa kohentavia toimenpiteitä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 5; Korhonen 2002 a, 5.)

Asunnottoman henkilön perustyyppiksi on vuosikymmeniä, ellei -satoja, mielletty yksinäinen, usein viinaan menevä mies. Tästä kertovat suomen kieleen juurtuneet ilmaisut ”rantojen miehistä”, ”hamppareista” tai ”puliukoista”. Kuitenkin asunnottomuuden luonne on 2000-luvulla muuttunut niin, että periaatteessa

asunnottomaksi voi jäädä lähes kuka tahansa (Jukka, Nokelainen & Saarnio 2010, 10). Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puutteella ja asunnottomuudella on vahva yhteys (Karjalainen 2004, 172). Taloustaantumalla on vaikutusta asunnottomuuden lisääntymiseen, koska töiden löytäminen on silloin vaikeampaa. Tällöin myös vuokranmaksukyky heikentyy. Esimerkiksi entistä useammat nuoret aikuiset ovat velkaantuneet, eikä vuokra-asunnon saamista edistä merkintä luottotiedoissa. Lisäksi on myös nuoria, jotka ajetaan ulos kotoa tai jotka karkaavat kotoa. Asunnottomia haastatellut Erkki Korhonen (2002 b) toteaa, että noin kolmannes oli päätynyt asunnottomaksi jonkin henkilökohtaisen kriisin vuoksi. Kriisi saattoi olla avioero tai se, että kun asunto oli myyty alta, ptkätöillä ansaitut varat eivät riittäneet vuokriin ja sitä kautta päädyttiin tilanteeseen, jossa oli turvauduttava sosiaaliviraston apuun. Edullisempaa asuntoa ei aina löydetty, joten päädyttiin tilapäisasunnottomiksi tuttaville tai asuntoloihin. Tällöin asunnottomuuteen johtaneet syyt eivät olleet syrjäytymisestä tai päihdeongelmista johtuvia. (Korhonen 2002 b, 195.)

Tyypillisin asunnoton on yhä yksinäinen, syrjäytynyt mies, mutta joukossa on nykyisin enenevin määrin myös nuoria, naisia ja maahanmuuttajia. Ulkopaikkakunnilta pääkaupunkiin muuttavien opiskelijoiden keskuudessa esiintyy entistä enemmän tilapäisasunnottomuutta, koska Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiöltä (HOAS) tai vapailta markkinoilta ei löydy edullista vuokra-asuntoa. (Jukka, Nokelainen & Saarnio 2010, 10.) Pakolaisten tilanne on pulmallisempi, kun he pyrkivät muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle lähelle sukulaisia ja tuttavien parempien opiskelu- ja työmahdollisuuksien perässä. Kouluttamattomien ja kieltä osaamattomien maahanmuuttajien asema on pääkaupunkiseudun työ- ja asuntomarkkinoilla vielä hankalampi kuin täällä syntyneiden. (Korhonen 2002 b, 192–193.)

Uutta asunnottomuutta syntyy koko ajan, sillä suuret kaupungit ovat houkuttelevia työ- ja koulutusmahdollisuuksiensa vuoksi. Helsinkiläiseksi ryhtyminen ei ole vaikeaa, sillä kunnan kirjoihin pääsee ilmoituksella maistraattiin, vaikkei vaki-
tuista osoitetta olisikaan, saati erityisempää syytä muutolle. Suuriin kaupunkeihin hakeudutaan, vaikkei olisikaan tietoa asunnosta tai toimeentulosta. Henkilöt, jotka ovat jo asunnon saaneet, eivät välttämättä onnistu asumisratkaisuihinsa

esimerkiksi riittämättömien tukipalveluiden vuoksi. (Jukka, Nokelainen & Saarnio 2010, 10.)

2.1.1 Asunnottomuus kodittomuutena

Asunnottomuutta voi tutkia erilaisista lähtökohdista. Tutkittaessa asunnottomuutta voidaan perustellusti lähteä asuntopoliittisista kysymyksistä tai asunnottomien omakohtaisista kokemuksista. Asunnottomuuden sisällöt ovat vaihtelevia ja asunnottomat koostuvat erilaisista ihmisistä, joilla on omanlaisensa elämänpolut ja -tilanteet. Asunnottomuuskeskusteluissa Suomessa käytetään lähinnä termiä "asunnottomuus" ja varsin harvoin käsitettä "kodittomuus". Hallintoon, virastojen virallisiin teksteihin sekä arkikieleen asunnottomuus-termi on juurtunut. Tutkijat yhtälailla puhuvat kodittomuuden sijaan asunnottomuudesta. (Granfelt 1998, 46, 158.)

Suomen kieleen vakiintunut termi "asunnottomuus" saattaa olla jopa huono, sillä siinä huomiota kiinnitetään liikaa asumisen puitteisiin. Suomessa on pyritty häivyttämään sellaiset määrittelyt, joissa lähtökohtana voisivat olla ihmisen persoonalliset piirteet. Sana "asunnoton" viittaa oman tilan puutteeseen, johon voidaan reagoida asuntopoliittisilla toimilla. (Granfelt 1998, 47). Tutkija Riitta Granfelt (1998) käyttää termiä "**kodittomuus**", joka on rinnasteinen ruotsin kielen "hemlöshet"- tai englannin kielen "homelessness"-sanoihin. Hyvinvointivaltion voidaan ajatella olevan velvollinen antamaan ihmiselle katto ja seinät. Riippuu pitkälti eettisestä valinnasta, tulisiko huolehtia myös siitä, tunteeko ihminen olevansa kotona niiden sisällä. Kotia ei voida kenellekään antaa valmiina, sillä se on subjektiivinen kokemus. Ihmiselle voidaan osoittaa asunto tai tila, josta muokata itselleen koti. (Lehtonen & Salonen 2008, 20, 112.)

Ilkka Taipale (1982) on väitöskirjassaan määritellyt **kodittoman** tarkoittamaan asunnotonta, vailla tietynlaista elämänpiiriä olevaa irrallista ja juuretonta ihmistä. Asunto on fyysinen objekti, joka voidaan omistaa, rakentaa, vuokrata tai kalustaa, kun taas koti perustetaan tai luodaan. **Kodilla** viitataan asunnon lisäksi asumisen sisältöön, kuten elämänpiiriin ja ihmissuhteisiin ja vakituiseen asun-

toon huonekaluineen ja tavaroineen. Taipaleen luonnehdinta asunnottomuuden ja kodittomuuden eroista on koskettava: *”Asunnoista voi olla pulaa, mutta kotiin kohdistuu ikävä. Asunnolla on hinta, kodilla henki.”* Taipaleen mukaan asunnottomanakin asutaan, asustellaan tai oleillaan, esimerkiksi ulkona, vaikkei vaki-
tuista tai tilapäistä asuntoa olisikaan. Asunnottomuutta voidaan ratkoa riittävällä asuntojentuotannolla ja -jaolla, mutta kodittomuuden vähentämiseen vaaditaan lisäksi muita tukitoimia, kuten ihmissuhteita ja ympäristön kohentamista. Asunto on ehto kodin perustamiselle. Kodin voidaan ajatella olevan paikka, jonka puuttuminen merkitsee joutumista kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle. (Taipale 1982, 47–49; Lehtonen & Salonen 2008, 111.)

Kodittomuus koetaan asunnottomuutta laajemmaksi ja ennen kaikkea yksilölliseen hyvinvointiin liittyväksi termiksi. Kodittomuus mielletään teoreettisemmaksi, yleisemmäksi sekä kokemuksellisemmaksi kuin asunnottomuus, jonka voidaan ajatella viittaavan pikemminkin konkreettiseen olosuhteeseen. (Granfelt 1998, 47.) Iris Marion Young (Sunikka, Seppälä & Granfelt 2007, 7) kuvaa kotia yksinkertaisesti ja humanisti. Hänen mukaansa merkittävimmät kotiin liittyvät arvot ovat turvallisuus, yksilöllistyminen, yksityisyys ja säilyttäminen. Turva viittaa paikkaan, jossa yksilö kokee olevansa turvassa. Yksilöllisyys merkitsee perustarpeiden, kuten peseytymisen, syömisen ja nukkumisen toteuttamista. Yksityisyys on oikeutta itsemääräämiseen, ja säilyttäminen merkitsee identiteetin rakentamiseen liittyvän elämänhistorian ja siihen kuuluvien muistojen sekä esineiden säilyttämistä. (Sunikka, Seppälä & Granfelt 2007, 7.)

Määriteltäessä asunnottomuutta lähtökohtana on paikka, jossa asunnoton oleilee. Tällaisia paikkoja on runsaasti, kuten katu, metsä, erilaiset tilapäissuojat, kodittomien asuntolat sekä yömajat ja myös hoito-, huolto-, kuntoutus- ja ensikodit, sairaalat sekä vankilat. Mukaan luetaan myös tuttavien ja sukulaisten luona majailu. (Granfelt 1998, 46–47.) Majailulla voidaan kuvata asumisen väliaikaista muotoa. Kun pidetään majaa jossakin, se on lyhytaikaista, vähäistä sitoutumista vaativaa sekä asumiseen liittyvän byrokratian ohittavaa. Alivuokralaisuussopimus ja ilmoittautuminen taloon kirjoille voidaan jättää tekemättä. Toisinaan majailu voi jatkua vuosiakin. (Vanhala 2005, 124.)

Asunnottomuus on spatiaalinen eli tilaan tai sijaintiin, konkreettiseen olosuhteeseen viittaava käsite. Kodittomuutta on pidetty sopivana käsitteenä ensisijaisesti laadulliseen, ihmisten kokemuksia painottavaan tutkimukseen. Kodittomuus ja koti ovat hyvin tunnelatautuneita sanoja. Jokin osa asunnosta voi olla kokemuksellisesti koti. Kokemus kuulumisesta on merkittävä: ihminen kuuluu paikkaan ja paikka ihmiselle. Asunnosta ei aina tule kotia asukkaalleen; kodin tuntu voi puuttua, jolloin asunnottomuuden vähentämiseen pyrkivät toimet saattavat paradoksaalisesti tuottaa myös kodittomuutta. Näin voi käydä, jos unohdetaan asunnottomien kulttuuriin ja elämäntapaan liittyvät asiat. Kodittomuus pahimmillaan on sitä, ettei missään ole edes pientä nurkkausta, jonne tuntisi kuuluvansa, jonka voisi tuntea omakseen ja jossa saisi olla rauhassa. Koti ei edellytä rakennusta, vaan sen voi tehdä kaikkialle. Paikkaan henkilökohtaisesti sitoutumalla voi tehdä siitä itselleen kodin. (Granfelt 2003, 157–159.)

2.1.2 Asunnottomuustilastoja vuodelta 2012

Pitkäaikaisasunnottomuutta on tilastoitu vuodesta 2008 alkaen Aran asuntonmarkkinakyselyllä. Tilastointi tehdään kerran vuodessa, ja sillä kartoitetaan tilannetta marraskuun puolessa välissä (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 5; Lehtonen & Salonen 2008, 23). Tuoreimmat asunnottomuustilastot julkaistiin marraskuussa 2012. Asunnottomien määrä oli yhteensä 7852, joten koko maan tasolla kasvua on edelleen tapahtunut. Pitkäaikaisasunnottomia oli 2682 ja perheitä 446. (Ahola 2013, 13.)

Yksinäisien asunnottomien määrä Helsingissä oli jo 4100 (kasvua noin 20 %) ja perheitä oli 300 (yli 35 % kasvu). Helsinki sai vuonna 2012 asutettua yksinäisiä asunnottomia 979 ja perheitä 290. Ongelma näyttää silti kasvavan pääkaupunkiseudulla jatkuvasti. (Ahola 2013, 3.) Myös naisten, maahanmuuttajien ja nuorten asunnottomuus kasvoi. Joka neljäs asunnoton maanlaajuisesti sekä Helsingissä on alle 25-vuotias (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 3).

TAULUKKO 1. Asunnottomat 15.11.2012

		Asunnottomat 15.11.2012			Kunnan vuonna 2012 asuttamat asunnottomat	
		Yksinäiset asunnottomat		Asunnottomat perheet	Yksinäiset	Perheet
		kaikki	naiset (pitkäaik.)			
Helsinki	pääkaupunkiseutu	4100	1415	300	979	290
Espoo	pääkaupunkiseutu	554	247	33	227	37
Vantaa	pääkaupunkiseutu	442	125	56	240	14
Pääkaupunkiseutu yhteensä		5096	1787	389	1446	341
Koko Suomi yhteensä		7852	2628	446	3303	490

(Ahola 2013,3 luvuista mukailtu)

2.1.3 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2008–2011

PAAVO I eli Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2008–2011 oli osa Matti Vanhasen II hallituksen asuntopoliittista ohjelmaa. Tavoitteena oli sovittaa yhteen ihmisten asumisen toiveita ja tarpeita, yhteiskunnan tarpeita sekä kestävä kehitys. Pyrkimyksenä oli puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus lisäämällä tuki- ja palveluasuntojen määriä vuoteen 2011 mennessä sekä tehostaa toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn. (Valtioneuvosto 2008.)

Toimenpiteinä tuli vuoteen 2011 mennessä luoda edellytykset sille, että voitaisiin tarjota noin 1000 asuntoa, tukiasuntoa tai hoitopaikkaa pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomille, joista Helsinkiin 750 paikkaa ja Espooseen ja Vantaalle 250 paikkaa. Ohjelmaan osallistui myös seitsemän muuta kuntaa, joille tulisi 250 paikkaa. PAAVO I:n ympärille syntyneiden erilaisten hankkeiden rahoituksessa olivat mukana Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), Raha-automaattiyhdistys (RAY), sosiaali- ja terveysministeriö sekä osaltaan oikeus- ja ympäristöministeriöt. (Valtioneuvosto 2008.)

Rikosseuraamusvirasto aloitti yhteistyössä PAAVO I:een osallistuneiden kaupunkien kanssa kehittämisprojektin, jossa asunnottomien vapautuvien vankien tuettuun asumiseen kehitettäisiin toimivia käytäntöjä yhteistyössä asumispalveluita tuottavien tahojen kanssa. Esimerkiksi Suoja-Pirtti ry:n Siltämäen yksikössä aloitettiin tuetun vapauttamisen asumis- ja valmennuspalveluhanke vuoden 2012 alussa (Suoja-Pirtti ry 2012, 10).

Muita ohjelman toimenpiteitä olivat perinteisten yömajojen ja asuntoloiden käytöstä luopuminen asteittain ja niiden muokkaaminen itsenäisen, tuetun ja valvo-
 tun asumisen mahdollistavilla yksiköillä sekä konseptikilpailu, jossa tarkoituksena oli luoda uudentyyppisiä asumisyksiköitä pitkäaikaisasunnottomille ja heidän tarvitsemilleen palveluille (Valtioneuvosto 2008). ARA myönsi osallistuneille kaupungeille noin 64 miljoonaa euroa investointitukena yli 1600 asunnon hankintaan, rakentamiseen tai perusparannukseen. Asuntojen määrän suhteen tavoitteet jopa ylittyivät ohjelman aikana, mutta pitkäaikaisasunnottomuus ei puo-
 littunut. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 6.)

Asunnottomuuden vähentämishjelma 2008–2011 synnytti Helsinkiin seitsemän eri asumisyksikköä, joiden lähtökohtana on järjestää pitkäaikaisasunnottomille joko vuokrasuhteeseen perustuvaa tai hoidollista tai tuettua asumista (Helsingin kaupunki 2013 b). Vuonna 2012 ovensa aukaisi kaksi yksikköä ja vuonna 2013 avataan vielä neljä yksikköä (Helsingin kaupunki 2013 a). Näistä toimenpiteistä huolimatta pitkäaikaisasunnottomuus on Helsingissä kasvussa. Nuorten, naisten sekä maahanmuuttajien tilapäinen asunnottomuus lisääntyi vuonna 2012. Tilapäinen asunnottomuus Helsingissä johtuu vaikeasta asuntomarkkinatilanteesta, joka on jatkunut jo pitkään. Vuokrataso on korkea ja edullisten vuokra-asuntojen kysyntä on ylittänyt tarjonnan halki 2000-luvun. (Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 9.)

2.1.4 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen 2012–2015

PAAVO II on Jyrki Kataisen hallituksen asuntopolitiikan linjaus, jonka pyrkimyksenä on tasapainottaa asuntomarkkinoita, poistaa pitkäaikaisasunnottomuus sekä parantaa asumisen laatua. Tarkoituksena on myös tehostaa keinoja asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa jatketaan ja aiesopimukset tehdään kaupunkien kanssa vuosille 2012–2015. Yhdeksi painopistealueeksi on otettu nuorten asunnottomuuden ja syrjäytymisen vähentäminen. (Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 6.)

Yhtenä toimenpiteenä vakinaistetaan asumisneuvontatyö, josta on saatu PAAVO I -ohjelmaan osallistuneista kunnista hyviä kokemuksia erilaisten asumispulmien ja häätöjen vähentämisessä. Asumisneuvojat työskentelevät sosiaali- ja terveysviraston alaisuudessa. Tärkeimmät työmenetelmät ovat kiireelliset interventiot asunnottomuusuhkatilanteissa sekä monipuolinen, poikkihallinnollinen verkostotyö palveluverkostojen kanssa. Asumisneuvontatyössä on ollut asiakaskontakteja Helsingissä vajaan kolmen vuoden aikana yhteensä 14 839. Maksusopimuksia vuokraveloista tehtiin 4300 ja peruuntuneita häätöjä oli 245. Uudelleen asutettuja henkilöitä oli 935 ja vuokravelan seurannassa oli 953 asiakasta. Näillä toimenpiteillä on kertynyt huomattavasti laskennallista kustannus-hyötyä, koska kriisimajoituksesta ja kiinteistöyhtiöistä tai julkishallinnosta ei ole kertynyt kuluja. (Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA 2013, 7–9.)

2.2 Syrjäytyminen

Asunnottomuuteen linkittyä olennaisesti myös syrjäytyminen. Asunnottomien henkilöiden tilanteeseen liittyy vahva viittaus tilaan ja paikkaan. Asunnottomat ovat asunnoista syrjäytettyjä. Asuntomarkkinoillakin he ovat syrjäytyneessä asemassa ja heille on määritelty heidän tilannettaan kuvaava määre: asunnoton. (Karjalainen 2004, 170.) Syrjäytymiseen ja marginaaliin joutumiseen on monia syitä, joita yhdistää henkilön joutuminen pois yhteiskunnan keskeisiltä foorumeilta. Syrjäytyminen on eräänlaista kyvyttömyyttä osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja siinä toimimiseen, minkä seurauksena yhteiskuntaan liittyvät siteet rakoilevat. (Raunio 2007, 9.)

Riitta Granfelt (1998) määrittelee syrjäytymisen tilaksi, jossa henkilö jää vastoin omaa tahtoaan ulkopuolelle monesta asiasta, oli se sitten hyvää tai pahaa. Syrjäytymistä pidetään pakotettuna ja vastentahtoisena tapahtumana. (Granfelt 1998, 77.) Jos henkilö joutuu tilanteeseen, jossa hän menettää terveytensä ja työnsä ja kuuluu köyhyytensä vuoksi normaalien kulutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, voidaan häntä pitää jokseenkin syrjäytyneenä yhteiskunnasta (Tuomikoski 1989, 50–57).

Raitakarin (2002 a) mukaan syrjäytymisen tuottama marginaalistatus tarkoittaa yhteiskunnallisen aseman erilaisuutta, jolloin ihmisellä on rajoittunut valinnan vapaus, heikentyneet toiminnan mahdollisuudet, kyseenalaistettu ihmisarvo eikä hänen elämäntapansa ole hyväksyttävä. Syrjäytyminen on monivivahteinen ja häilyvä käsite. Ihminen saattaa olla esimerkiksi syrjäytynyt työelämästä, mutta samalla hän voi olla hyvinkin integroitunut vaikka perheeseensä tai harrastuksiinsa ja viettää sosiaalista elämää ystäviensä parissa. (Raitakari 2002 a, 57.)

Syrjäytymisen käsitteen mukana kulkee aina rajanveto, jonka toiselle puolelle kuuluvat Me ja toiselle puolelle ne Toiset, jotka ovat ulkopuolella. Syrjäytyminen on rajaan kytkeytyvä käsite, mutta hieman erilainen riippuen siitä, puhutaanko todella syrjäytymisestä vai ulossulkemisesta. Yleensä syrjäytyminen käsitetään eksklusioksi (ulossulkeminen), jolloin ihminen on niin sanotusti tippunut pois normaalista yhteiskunnasta eikä pysty elämään samanlaista elämää kuin valtaväestö. Syrjäytyneet nähdään siis elämänpiirien ulkopuolella verrattaessa muuhun yhteiskuntaan. (Helne 2008, 20–21.)

Antti Kariston (Korhonen 1999, 28) mukaan syrjäytymisessä on kyse huono-osaisuuteen liittyvistä ongelmista, jotka nivoutuvat yhteen. Syrjäytyminen voi käsittää syrjäytymistä työelämästä eli työttömyyttä, syrjäytymistä kuluttamisesta sekä kulutusyhteiskunnasta eli köyhyyttä, syrjäytymistä normaaliyhteiskunnasta eli yksinäisyyttä tai syrjäytymistä vaikuttamisesta ja vallan mekanismeista eli kulttuurista syrjäytymistä. Karisto katsoo, ettei syrjäytymisen syitä tulisi hakea yksilöllisistä ominaisuuksista tai tekijöistä vaan yhteiskunnan rakenteellisista muutoksista. Tällaisina syrjäytymistä tukevinä tekijöinä voidaan pitää työpaikkojen häviämistä, kiristyvää kilpailua, tulojen ja varallisuuden epätasaista jakautumista sekä hyvinvointivaltion palvelujen heikentymistä. (Korhonen 1999, 28).

2.3 Elämänhallinta

Käsite **elämänhallinta** on ollut osa suomalaista tiedettä jo parikymmentä vuotta, mutta 1990-luvulla termin käyttö on alkanut vahvasti lisääntyä. Elämänhal-

linnasta on tullut olennainen osa sosiaalialan ammattisanastoa siksi, että useissa hoito-, kuntoutus-, työllistämis- tai tukiohjelmassa kerrotaan tavoitteeksi pyrkiä lisäämään tai tukemaan asiakkaiden elämänhallintaa. Tästä johtuen sosiaalialan ammattilaisten tulisi ymmärtää elämänhallinnan käsitteeseen liittyviä sisältöjä, sillä se tuo runsaasti mahdollisuuksia ihmisten hyvinvoinnin ja arjessa selviytymisen tarkasteluun. Elämänhallinnan nimissä tehdään runsaasti sosiaalipalveluiden käyttäjiä koskevia päätöksiä. (Ylistö 2009, 286–287.) Elämänhallintaan viitataan myös monissa lakiteksteissä. Esimerkiksi laki kuntouttavasta työtoiminnasta (1991/189, 2 §) määrittelee, että pitkään työttömänä olleelle henkilölle laaditaan aktivointisuunnitelma työllistymisen ja elämänhallinnan parantamiseksi. Laki nuorisorangaistuksesta (2004/1196, 3 §) edellyttää, että tuomitun rangaistuksen suorittamista ja elämänhallintaa lisäävät tukitoimet tulee yhteensovittaa. Vankeuslaissakin (2005/767, 2 §) on määritetty, että rangaistuksen täytäntöönpanon pyrkimyksenä on vangin elämänhallinnan edistäminen ja rikoksettomaan elämäntapaan liittyvien valmiuksien lisääminen vankeusaikana.

Henkilön oltua kauan ilman omaa kotia ja elettyä asunnottomana järkkyy tuoloin myös hänen elämänhallintansa. Elämänhallinnassa on kyseessä kyky selviytyä erilaisista vastoinkäymisistä ja se kattaa useita erilaisia ihmisen elämän osa-alueisiin kuuluvia kokonaisuuksia, kuten työn, sosiaalisen aseman, asumisen, perhetilanteen ja terveyden. (Niemelä ym. 1997, 16—17.) Elämänhallintaa voidaan yksinkertaisimmillaan kuvata asumisen, asunnon siisteyden, maksettujen asumiskustannusten, häiriöttömyyden, itsenäisyyden ja naapurisovun sujuvuudella. Elämänhallinnan kadottaminen tuottaa asumiskyvyttömyyden merkityksiä. (Vanhala 2005, 162–162.) Näitä ovat esimerkiksi kykenemättömyys huolehtia omasta taloudesta niin, että asumiskustannuksiin jää tarvittava määrä rahaa, tai toistuvat naapurien valitukset ja varoitukset, jotka lopulta voivat johtaa häätöön.

Elämänhallinta liittyy olennaisesti hyvinvointiin. Elämänhallintaa voidaan kuvailla eräänlaiseksi optimipisteeksi, jossa tarpeet tulevat tyydytetyiksi. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei jonkun tarpeen tyydyttäminen vähennä hyvinvointia elämän muilla osa-alueilla. Elämänhallinta on olemukseltaan tavoitteellista toimintaa, vaikkei tavoitteita asetettaessa tietoisesti tähdättäisikään suoraan hyvinvoinnin edistä-

miseen. Sen pyrkimyksenä on saavuttaa tai ylläpitää haluttuja asioita. Elämänhallinnan olennainen piirre on myös kyetä työstämään asetettuja tavoitteita, koska tavoitteiden saavuttaminen on sekä palkitsevaa että hyvinvointia ja hallinnan tunnetta lisäävä kokemus. Elämänhallinta on tästä syystä myös prosessi ja projektimaista, koska asetetut tavoitteet saattavat olla hyvinkin laajoja eikä niitä voi saavuttaa kerralla. Niitä voidaan jakaa osatavoitteisiin, joiden kautta pyritään lopulliseen päämäärään. (Ylistö 2009, 286–289, 297.)

Elämänhallinta voidaan jaotella ulkoiseen ja sisäiseen. **Sisäisellä elämänhallinnalla** tarkoitetaan sitä, että ihminen pystyy sopeutumaan ja ajattelemaan asioita myönteisesti huolimatta siitä, mitä hänelle elämässä tapahtuu. Tällöin hän pystyy ajattelemaan myös elämänsä dramaattisia tapahtumia parhain päin. **Ulkoisella elämänhallinnalla** kuvataan sitä, että henkilöstä itsestään riippumattomat asiat eivät ole juurikaan aiheuttaneet vaikutusta hänen elämänsä kulkuaan. Henkilö on näin ollen kyennyt ohjaamaan elämäänsä. Yksinkertaistettuna ulkoinen elämänhallinta on sitä, ettei ihmisen elämässä ole tapahtunut mitään suuria mullistuksia. Monimutkaisimmillaan se on sitä, että ihminen on toteuttanut itse asettamiaan tavoitteita ja elämän tarkoituksensa onnistuneesti. Kiistatonta jakoa sisäisen ja ulkoisen elämänhallinnan välille ei voi tehdä, mutta jaottelu osoittaa, että sillä on sekä sosiaalinen että psyykkinen ulottuvuus. Elämänhallinnan luonne on kuitenkin tietoinen, sillä ihminen asettaa tietoisesti elämälleen tavoitteita. (Ylistö 2009, 290–291.)

2.4 Kokemustieto

Kokemus mielletään aistimuksiksi, elämyksiksi, tunteiksi, tunnoiksi ja tunnelmiksi. Jopa koko elämän ja hetkien arvoa mitataan kokemuksen arvolla. (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a.) Kokemus on aina kokemusta jostakin. Se voi viitata joko todellisuuskuvaan tai elämäntilanteeseen. Suurilta osin kokemus saattaa olla myös diffuusia eli eriytymätöntä kokemista. Tällöin ei olla selvästi tietoisia siitä, mitä ja mistä oma kokemus on peräisin. (Särkelä 1993, 32.) Kokemus voidaan määritellä ihmisen eri aistien avulla keräämäksi informaatioksi hänestä itsestään tai ympäristöstään, esimerkiksi miten hän kokee ympäristön-

sä tai mielentilansa. Yksilöiden kokemukset saattavat olla sanattomia tunteuksia, joiden välittäminen toisille ihmisille voi olla hyvinkin hankalaa. (Nieminen 2013.)

Kokemustieto on perusteltu uskomus, johon sisältyy kokemusta niistä asioiden tiloista, joihin tieto perustuu. Voidaan ajatella, että puusepän töitä tehneellä henkilöllä on kokemustietoa puusepän tehtävistä, kun taas henkilöllä, joka on lukenut tai opiskellut samoja asioita kirjoista, on tietoa, muttei kokemustietoa. Voidaan siis ajatella, että kokemus on yksilön tuntemus jostakin, mitä ei välttämättä voi sanoin ilmaista, ja kokemustieto puolestaan voidaan ilmaista verbaalisesti niin, että se on yleisesti ymmärrettävää. (Nieminen 2013.)

Kokemustieto mielletään empiirisessä tiedonfilosofiassa lähtökohdaksi kaikelle tiedolle. Henkilökohtaiset aistikokemukset sekä huomiot tuottavat aposteriorista eli kokemuksen jälkeistä tietoa. Kokemustieto voidaan jaotella kahteen luokkaan: välittömään ja välilliseen. **Välitön kokemustieto** karttuu kokemalla asioita itse. **Välillinen kokemustieto** syntyy seuraamalla esimerkiksi toisten toimintaa ja toiminnan seurauksia, lukemalla toisten kokemuksista tai kuulemalla kokemuksista tiedon aidoilta kohteilta joko suullisesti tai demonstroimalla. (Koski & Österberg 2010, 11; Nieminen 2013.)

Kokemustieto on merkittävää palveluiden kehittämisen kannalta. Palveluiden käyttäjien näkökulma on hyvin erilainen verrattuna palveluiden tuottajien tai niitä hankkivien kunnallisten viranomaisten perspektiiviin. Palveluita käyttävät henkilöt arvioivat niitä erilailla, sillä he tuovat esiin omat kokemuksensa omasta asumisestaan, kuntoutumisen tukemisestaan, palvelun tarpeestaan, sen oikeanlaatuisuudesta, oikea-aikaisuudesta, oikeudenmukaisuudesta ja myös näiden puutteesta. Heitä kutsutaan myös **kokemusasiantuntijoiksi**. Palveluiden käyttäjillä voi olla hyvinkin merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä palveluiden tutkimisessa ja kehittämisessä. (Salo & Hyväri 2012, 13.)

2.5 Yhteisöllisyys

Yksi ihmisen perustarpeista on kuulua johonkin yhteisöön. Yhteisöt eivät enää nykyisin ole vain paikallisia, eikä niitä ole sidottu pelkästään fyysiseen ja henkilohtaiseen kanssakäymiseen, vaan ne saattavat olla myös virtuaalisia tai symbolisia. Postmodernin yhteisönäkemyksen mukaan merkityksellistä yhteisöissä on identiteetin ja merkityksen etsiminen verkostoissa eikä niinkään toiminnallinen yhteisyys tai välitön vuorovaikutus. Tunne siitä, että kuuluu yhteisöön, on merkityksellistä, oli se sitten virtuaalista tai kasvokkain tapahtuvaa. (Korkiamäki 2008, 174.)

Yksilön on nykyään aiempia sukupolvia helpompaa valita, minkälaisiin yhteisöihin hän haluaa liittyä ja kuulua. Kuitenkaan kaikilla ihmisillä ei sosiaalisen tilanteensa tähden ole mahdollista liittyä sellaisiin yhteisöihin kuin haluaisi. Osa ihmisistä on sosiaalisen asemansa takia joutunut elämänhistorian, -kokemusten ja tulevaisuuden näkymien kapea-alaisuuteen sekä yhteisöllisten vaihtoehtojen puutteellisuuteen. Sosiaalinen pääoma mielletään yhteisöjen ja epävirallisten verkostojen tärkeäksi hyvinvoinnin ja luottamuksen lähteeksi. Sosiaalityön asiakkaiden omat yhteisöt mielletään joskus vääränlaisiksi, vaikka yhteisöllisen pääoman merkitystä pidetään suurena. Yhteisöt voivat olla joko voimavarojen lähde tai tukahduttava yhteenliittymä. (Korkiamäki, Nylund, Raitakari & Roivainen 2008, 10–11.)

Täysivaltaisen kansalaisuuden merkinä on pidetty sitä, että yksilö kykenee elättämään itsensä ja huolehtimaan oman elämänsä hallinnasta. Jotkin yhteisöllisyyden muodot tuottavatkin edellytyksiä tähän ja luovat itseohjautuvia yksilöitä. Silti yhteisökeskusteluissa ajatellaan, että kunnon kansalaisten lisäksi yhteiskunnassa elää niin sanottuja epäkelpoja kansalaisia, joita pitäisi tarkkailla, osallistaa sekä luokitella. Tällöin yhteisöllisyys hajautuu kansalaisyhteisöihin ja niiden ulkopuolella oleviin syrjäytyneiden ryhmiin. (Korkiamäki, Nylund, Raitakari & Roivainen 2008, 13–15.)

3 TUKIASUMISEN MUODOT

Suomen perustuslaissa on säädetty, että julkisen vallan tehtävä on edistää kansalaisten oikeutta omaan asuntoon sekä tukea asumisen omatoimista järjestämisestä (Suomen perustuslaki 1999/731, 19 §). 1970-luvulla suomalaisessa asuntopolitiikassa kohdattiin ensi kerran voimakkaasta asuntotuotannosta huolimatta tilanne, ettei kaikkien kansalaisryhmien asunnontarpeeseen kyetty vastaamaan ilman erityistoimia. Tuolloin syntyivät asuntopolitiikan erityisryhmät, joiden yhdeksi asuttamisratkaisuksi tulivat tuettu asuminen ja sen erilaiset muodot. (Heinonen 1997, 4.) Tarvittavien asumispalveluiden järjestämisestä vastaa kunta ja siitä on säädetty sosiaalihuoltolain (23/1982) mukaan seuraavaa: asumispalveluja tulee antaa henkilölle, joka tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämiseen erityisestä syystä. Palveluiden hankinta on määritelty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuuksista. Kunnan tulee järjestää sosiaali- ja terveyshuollon alaan liittyvät tehtävät joko järjestämällä niitä itse, ostopalvelusopimuksilla muista kunnista tai muiden kuntien kanssa yhdessä, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä, hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta voi myös antaa palvelun käyttäjälle palvelusetelin kunnan hyväksymään yksityisen palvelun tuottajaan, jolta hankitut palvelut kunta korvaa setelin asetettuun arvoon saakka. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 1992, 4 §.)

3.1 Tuettu asuminen

Tuettua asumista tarjotaan henkilölle, joka kyetäkseen itsenäiseen asumiseen tarvitsee ohjausta sekä erilaisia tukitoimenpiteitä useimmiten enemmän kuin tavalliseen asuntoon voidaan järjestää. Tuki- ja palveluasumista tarjotaan ikääntyneille, vammaisille, kehitysvammaisille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Lisäksi tukiasumisen kohderyhmää ovat asunnottomat, vankilasta vapautuvat sekä nuoret. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011; Heinonen 1997, 5.) Tukiasunnot voidaan määritellä siten, että ne kuuluvat sosiaalitoimen tai yksityisen

palveluntuottajan omistukseen ja niitä tarjotaan henkilöille, jotka ovat tilapäisen tai pitkäaikaisen tuen tarpeessa. Joskus tuettu asuminen voi olla myös pysyväisratkaisu. Valtaosa tukiasunnoista sijaitsee tavallisessa asuntokannassa, muun asutuksen joukossa. (Heinonen 1997, 4–6). Tuen määrä on jokaisen henkilön kohdalla eritasoista ja määräytyy yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuetun asumisen yksikköjä ei ole pääsääntöisesti tarkoitettu asumisen pysyväksi ratkaisuksi tai sosiaalisesti verkostoksi, vaan asiakkaan tulisi tavoitteellisesti pyrkiä luonnollisiin yhteisöihin ja itsenäisempään asumiseen. (Hietsilta 2007, 30; Raitakari 2002 b.) Päihdeongelmista kärsivien tuettuun asumiseen liittyvät paikat tarjoavat usein jonkinlaista etätukea entisille asukkaille vielä omaan asuntoon siirtymisen jälkeen (Lehtonen & Salonen 2008,31).

Tukiasuminen voi kuulua yksilön elämänvaiheeseen, jossa ongelmat ovat vasta kärjistymässä, mutta se voi olla myös itsenäisen asumisen opettelua pitkän laitostierteen jälkeen. Molemmissa tapauksissa tukiasuminen on oikeanlainen ratkaisu, mutta asumisen sisältö suunnitellaan eri tavoin. (Heinonen 1997, 9.) Tukiasumisen piirissä asuvat henkilöt voivat saada myös kotihoidon palveluita, jotka tuotetaan asiakkaalle suoraan asuntoon (Tainio 2009, 24).

3.2 Palveluasuminen

Yksi tuetun asumisen muodoista on palveluasuminen, jonka tavoitteena on tukea henkilön itsenäistä selviytymistä jokapäiväisessä, tavanomaisessa elämässä erilaisten asumiseen liittyvien tukipalvelujen avulla. Palveluasuminen eroaa tukiasumisesta lähinnä niin, että palveluasumisessa kyseessä ovat yleensä erillinen palvelutalo tai -asunnot, jotka vastaavat juuri kyseisen tyyppiseen tarkoitukseen. Palveluasuminen on suunnattu henkilöille, jotka eivät selviydy omassa asunnossaan kuntoutustoimenpiteiden jälkeen, mutta eivät tarvitse enää laitoshoidoakaan, kuten esimerkiksi vanhukset tai vammaiset. Palveluasumisen tarvetta voi aiheuttaa korkea ikä, jokin sairaus tai vamma. Palveluasumisen tarjoamiin palveluihin kuuluu ateriapalvelun lisäksi henkilökunnan monipuolinen apu hygienian hoidosta terveydenhoitoon ja virkistyspalveluihin. Joskus palvelu-

asuminen voi olla tilapäisratkaisu esimerkiksi pitkän sairaalajakson jälkeen. Tällöin se muistuttaa paljolti tukiasumista. (Heinonen 1997, 4–6.)

3.3 Tehostetusti tuettu asuminen

Tehostetusti tuettu palveluasuminen on tarkoitettu henkilöille, jotka elämänhallintansa tueksi tarvitsevat paljon apua, hoivaa sekä valvontaa. Tehostetusti tuetussa palveluasumisen yksikössä asiakkaalla on oma asunto: huone sekä yhteiskäytössä olevia tiloja. Tällaisissa yksiköissä, kuten Rukkilan asumisyhteisössä, henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Tehostetusti tuetussa asumisessa asukas tarvitsee usein apua tarvittavien tukipalveluiden sekä avopalveluiden järjestämiseksi. Tämän lisäksi useat asukkaat kaipaavat apua sekä ohjausta raha-asioiden hoitamisessa sekä arkipäivän elämänhallinnassa. (Suojaipirtti ry 2012, 39.) Asukkaita pyritään kuntouttamaan tällaisissa yksiköissä kohti itsenäisempää asumista.

3.4 Tukiasumisen kustannuksista

Asunnottomuuden vähentämiseen käytetyt valtion varat tuottavat suoraan mitattavissa olevaa taloudellista säästöä. Tampereen teknillisen yliopiston Mittaritiimi teki vuonna 2010 selvityksen Härmälän tehostetun tukiasumisen yksikön kustannuksista. Yhden asukkaan kohdalla kertynyttä säästöä oli keskimääräisesti noin 14 000 euroa, mikä on yli 50 prosenttia asunnottomuuden aikaisista kustannuksista. Eniten säästöjä karttui sosiaali- ja terveydenhuollon laitospalveluiden eli sairaala- ja päihdepalvelujen käytön vähentymisestä. Selvityksen perusteella voitiin todeta, että tehostettu tukiasuminen toi vuositasolla noin 211 000 euron verran säästöjä kokonaiskustannuksissa vertailtaessa asunnottomina olleiden 15 asiakkaan palvelujen käyttöä ennen ja jälkeen tukiasumisen. Syntyvät säästöt kattavat käytännössä myös tehostetussa tukiasumisessa työskentelevän henkilökunnan palkat. Henkilöstömitoitus Härmälän tehostetusti tuetussa

yksikössä on viisi työntekijää 22 asukasta kohden. (Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2008–2011, 6.)

Tulosten perusteella arvioitiin, että vuoden 2010 loppuun mennessä käyttöön otetuilla asunnoilla ja tukiasunnoilla oli saatu kokonaissäästöä vuositasolla noin 6,9 miljardia euroa asunnottomuudesta johtuvissa kustannuksissa. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen kaavaillut 1250 asuntoa, palveluasuntoa tai tukiasuntoa toteutuivat, ja arviolta kertyvä kokonaissäästö oli 17,5 miljoonaa euroa vuodessa. Kuntien nykyisillä suunnitelmilla 1697 asuntolapaikasta säästöä kertyisi arviolta 23,8 miljoonaa euroa vuositasolla. Kustannuslaskelmiin ei ole huomioitu yksilötason muutoksia, kuten kuntoutumisen johdosta tapahtuvaa paluuta työelämään ja siitä kertyviä verotuloja. (Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2008–2011, 6.) Pelkästään Helsingin alueella laskennallinen säästö PAAVO I:n aikana oli noin 11 miljoonaa euroa (Jakonen 2012).

4 SUOJA-PIRTTI RY JA RUKKILAN ASUMISYHTEISÖ

Opinnäytetyön työelämätahon yhteistyökumppani Suoja-Pirtti ry toimii Helsingin alueella ja tuottaa ja kehittää hoidollisia ja kuntouttavia asumispalveluja päihde- ja mielenterveysongelmaisille ihmisille. Koko yhdistyksen perustaminen vuonna 1961 liittyy vahvasti kokemustietoon, johon opinnäytetyön tutkimusosiokin perustuu, eli Suoja-Pirtti ry:n Rukkilan asumisyhteisön asukkaiden kokemuksiin. Luvussa on kerrottu lyhyesti Suoja-Pirtti ry:n syntyvaiheista ja ideologiasta tämän kontekstin ymmärtämiseksi.

4.1 Suoja-Pirtti ry:n perustaminen vuonna 1961

Suoja-pirtti ry:n perustamisen takana oli Kustaa Arvo Parkkila (31.1.1905–28.9.1978.) eli ”Arska”, sota-ajan jälkeen avioeron läpikäynyt, vailla asuntoa elellyt laita-alkoholisti, kuten Ilkka Taipale (i.a., 15) on Parkkilaa kuvaillut. Pitkään ympäri Helsinkiä ulkona ja roskalaatikoissa asustellut ”Arska” oli kuvausten mukaan isähahmo pultsareiden joukossa, työnjohtaja ja nokkamies, joka joi viinaa ja korvikkeita torilla, mutta huolehti myös toisista kovaosaisista. (Taipale i.a.,13–15.)

Parkkila oli pyrkinyt raittiuteen elämässään moneen otteeseen ja ollut useamman kerran mm. Järvenpään Alkoholistien vastaanottolaitoksessa (myöhemmin sosiaalisairaala), mutta niistä ei ollut hänelle pitkäkestoista apua. Yhteismajoitukset, joihin häntä sen jälkeen sijoitettiin, olivat asumiskelvottomissa röttelöissä ja Parkkila palasi asumaan roskalaatikoihin, ”joissa sai sentään nukkua”. 1950-luvun lopulla Parkkila oli juonut niin runsaasti, että hänellä oli alkoholikäytöstä johtuvaa halvausta ja kainalosauvat. Eduskuntatalon portaille istumaan raahautunut Parkkila koki siellä uskonnollisluonteisen herätyksen, jonka seurauksena hän päätti aloittaa toiminnan kodittomien ”puliukkojenv” auttamiseksi. Parkkila ei itse enää juonut. (Taipale i.a., 15–17.)

Kahden muun roskalaatikosta nousseen toverinsa kanssa Parkkila vuokrasi syyskuussa 1961 hiilikellarin Fredrikinkatu 34:stä ja alkoi remontoida sitä päiväkerhotiloiksi. Virkavalta puuttui asiaan katsoen, ettei yksittäinen ihminen voi pyörittää toimintaa, vaan tarvittiin yhdistys. Parkkila perusti silloin Suoja-Pirtti ry:n. Hiilikellariin noudettiin aamuisin miehet varastojen alta, satamista, uudisrakennuksilta, rappukäytävistä, hiekkalaatikoista ynnä muista majapaikoista, joihin he palasivat illalla, kerhon suljettua ovensa kello 22. Päiväkerhossa oli pesuvälineet, talvipalstot ja työkalupakki, jota saattoi lainata rakennustyömaille. Suoja-Pirtti aloitti taloudellisen vaikeuksien parantamisesta, ja keskeinen ajatus olikin ”Kolmantena päivänä lapio käteen.” Parkkilan Suoja-Pirtti ry piti myöhemmin yllä muun muassa Munkkiniemessä sijainnutta hoitokotia vuosina 1965–1975 sekä ensisuoja ”Lepakoluolaa” eli Liekkihotellia. Parkkila perusti myös remonttifirma Rakennus-Remontin, jonka kautta hän työllisti alkoholistimiehiä. (Taipale i.a., 17–18.)

Parkkila halusi auttaa kohtalotovereitaan, sillä omakohtainen kokemustieto antoi hänelle avaimet ymmärrykseen, millaista tukea alkoholistin auttamiseksi tarvittiin. Päätyönsä, Hoitokoti Sillanpirtin, hän rakennutti alkoholistimiesten voimin ja urakka valmistui Helsingin Siltamäkeen. Se, että alkoholisteihin luotettiin ja heille tarjottiin suojaa ja vastuullista tekemistä sekä peseytymismahdollisuudet, oli jo riittävä panos, vaikkei alkuun asuntola- tai hoitopaikkoja ollut vielä tarjolla. Se loi yhteisöllisyyttä ja toveruuden ja ystävyyden tunteita yksinäisten miesten keskuuteen, joitten asema ei yhteiskunnassa ollut helppo. Nämä miehet pystyivät yhteistoiminnallaan muovaamaan itselleen parempaa elämää. (Taipale i.a. 18–24.)

Suoja-Pirtti ry on alun alkaen nojautunut huono-osaisten, autettaviensa ja auttajiensä kokemusten voimaan. Suojapirttiläinen ideologia on voimaannuttanut huonossa asemassa olleita ja syrjäytettyjä ihmisiä. Rohkeus valjastaa omat kokemukset toiminnan punaiseksi langaksi on ollut merkittävä lähtökohta ihmisyyhteisön parantamiselle. (Taipale i.a., 24.) Nykyisin Suoja-Pirtin yksiköissä työskentelee asianmukaisesti koulutettua sosiaali- ja terveysalan henkilökuntaa, josta osalla on myös henkilökohtainen toipumiskokemus päihdeongelmasta.

Yhdistyksen toiminta on alkanut vuonna 1961 ja sen pyrkimyksenä on yhä tarjota asumis- ja kuntoutuspalveluita erilaisille kohderyhmille, kuten päihde- ja mielenterveysongelmallisille ihmisille. Kaikella toiminnalla pyritään kohentamaan asiakkaiden elämisen ja selviytymisen taitoja ja lisäämään heidän valmiuksiaan omaan elämänhallintaan. Yhdistys ylläpitää kolmea erilaista toimipistettä, jotka ovat Hoitokoti Sillanpirtti, Kotkankadun huoltokoti sekä Rukkilan asumisyhteisö. Sillanpirtin yhteydessä toimii myös kuusipaikkainen pieniyhteisö huumeriippuvaisille. Asiakkaaksi tullaan Helsingin Sosiaaliviraston sijoituspäätöksellä. (Suoja-Pirtti 2011, 1.)

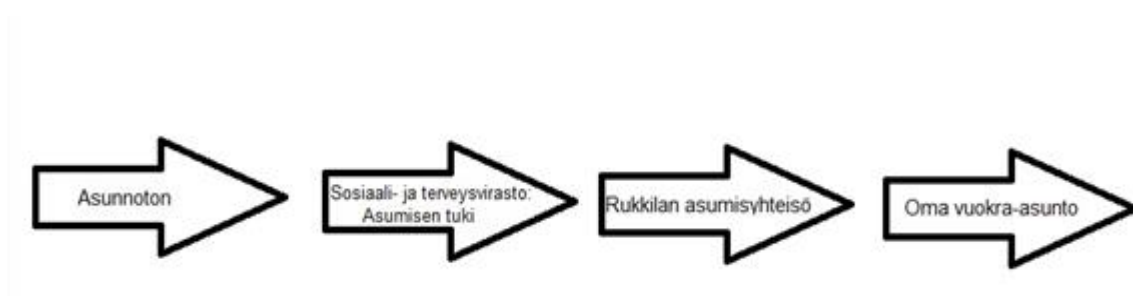
4.2 Rukkilan asumisyhteisö

Malminkartanossa sijaitseva Rukkilan 21-paikkainen asumisyhteisö avattiin nykyisessä toiminnan muodossaan huhtikuussa 2011. Kiinteistön omistaa Y-säätiö. Yksiöitä siellä on 19 kpl, ja ne ovat kooltaan 28—33,5 m². Ne on tarkoitettu yhdelle henkilölle. Kaksioita on kaksi kappaletta, ja kooltaan ne ovat 39 m² ja 40 m². Kaksiot on tarkoitettu pariskunnille. Jokaisessa asunnossa on perusvarustuksena sänky, vuodevaatteet, verhot, ruokailuvälineet ja pöytä. Muuten asukkaat voivat sisustaa asuntonsa haluamallaan tavalla kodinomaisemmaksi. Asuntojen vuokraan sisältyy nettiyhteys. Asuntojen lisäksi rakennuksessa on yhteisiä tiloja kaikkien käyttöön, kuten esimerkiksi opetuskeittiö, kuntosali, sauna sekä oleskelutila. (Suoja-Pirtti ry i.a. b.)

Asumisyhteisö toteuttaa tehostetusti tuettua asumista pitkäaikaisasunnottomille, päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville nuorille aikuisille. Palvelu järjestetään Asunto ensin -periaatteella. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisellä on ensimmäisenä kuntoutumisen edellytyksenä oltava asunto. Rukkilan asumisyhteisön asukkaille räätälöidään vuokra- ja palvelusopimukseen perustuen yksilöllinen tuki. (Suoja-Pirtti 2011, 1, 36; Suoja-Pirtti i.a. b.)

Rukkilan asumisyhteisö on turvallinen ympäristö, jossa mahdollistetaan asukkaan edellytykset kehittää omaa elämänhallintaansa ja jatkossa siirtyä itsenäisempään asumiseen (KUVIO 1). Asiakkaaksi hakeudutaan sosiaaliviraston

kautta. Yhteyttä voi ottaa omaan sosiaalityöntekijäänsä. Asumisen tuki (AsTu)-yksikkö sosiaalivirastossa on tehnyt asukkaiden alkuhaastattelut, arvioinnit sekä sijoituspäätökset. Lisäksi asukkaat tulevat tulohaastatteluun, johon osallistuu Rukkilan asumisyhteisön henkilökuntaa. (Suoja-Pirtti 2011, 1, 36; Suoja-Pirtti i.a. b.)

KUVIO 1. Asukkaaksi hakeutumisen polku Helsingissä

Rukkilan asumisyhteisön palveluajatus lähtee kodin ja yhteisöllisyyden yhdistämisestä. Asukkaat osallistuvat henkilökunnan ohella talon asumisviihtyvyydestä huolehtimiseen ja toimintaan. Rukkilan asumisyhteisössä noudatetaan yhteisvastuullisuuden, tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen loukkaamattomuuden periaatteita (Suoja-Pirtti i.a. b)

Nimestään huolimatta Rukkilan asumisyhteisössä ei toteuteta varsinaista yhteisöhoitoa, jolla tarkoitetaan koko yhteisön jäsenten tietoista hyödyntämistä hoidollisten, kuntoutuksellisten tai kasvatuksellisten tavoitteiden toteuttamisessa. Tällöin kaikessa yhteisön toiminnassa ja tapahtumissa tulisi pyrkiä näihin päämääriin. Yhteisöhoitojen hoidollinen viitekehys perustuu vertaisapuun sekä vastavuoroiseen auttamiseen. (Tainio 2010.)

Rukkilan asumisyhteisössä on siis lähinnä vain joitakin yhteisöllisiä rakenteita, joista olennaisin foorumi on kaksi kertaa kuukaudessa pidettävä yhteisökokous. Yhteisökokouksessa asukkaiden on mahdollista nostaa esille yhteisöön ja asumiseen liittyviä asioita. Tarkoituksena on tarjota asukkaiden muodostamalle yhteisölle mahdollisuus oppia käsittelemään asioita henkilökunnan kanssa yhdessä. Pyrkimyksenä Rukkilan asumisyhteisön yhteisöllisyydessä on vahvistaa asukkaiden osallisuutta yhtenä asumisen osana. Muita osallisuutta ja yhteisölli-

syyttä tukevia elementtejä Rukkilan asumisyhteisössä ovat erilaiset toiminnalliset ryhmät, tapahtumat sekä retket. (Suoja-Pirtti i.a. c)

Rukkilan asumisyhteisön yhteisöllisyyden tavoitteet ovat turvallisen ja yksityisyyttä kunnioittavan asumisympäristön takaaminen asukkaille, henkilökunnalle sekä lähiympäristössä asuville muille ihmisille ja toimijoille. Tämän lisäksi pyritään edistämään asumisyhteisön asukkaiden keskinäistä vuorovaikutusta, hyvää naapuruutta sekä naapuriapua ja yhteisvastuuseen kasvamista sekä toisten ihmisten huomioon ottamista. Päihteiden hallitsemaa elämäntapaa pyritään kyseenalaistamaan sekä edesauttamaan ja ylläpitämään päihteetöntä toimintakulttuuria. (Suoja-Pirtti ry 2012, 40.)

Rukkilan asumisyhteisön tarjoamat ydinpalvelut on järjestetty niin, että ne tukevat asukkaiden itsenäistä selviytymistä arjessa sekä asioiden hoitamista. Ennen kaikkea palveluiden tarkoituksena on taata asumisen jatkuminen. Ydinpalveluita ovat päivystyspalvelut, asumisen ohjaaminen ja tukeminen, palveluohjaus sekä toiminnallisuus ja yhteisöllisyys. (Suoja-Pirtti ry 2012, 40–41.)

Päivystyspalveluilla tarkoitetaan yksikön turvallisuudesta ja asukkaiden hyvinvoinnista huolehtivaa henkilökuntaa, jota on paikalla ympäri vuorokauden. Asukkailla on mahdollisuus saada aina tarvittaessa neuvontaa, ohjausta ja keskustelutukea. Lisäksi voidaan huolehtia asukkaiden lääkeshoidon toteutumisesta, terveydentilan seuraamisesta tai tarvittaessa hoitoihin ohjauksesta. Asumisen ohjaamisen ja tukemisen tarkoitus on fyysis-psykykiss-sosiaalisen selviytymisen kehittäminen ja tukeminen, jotta asukkaiden arjen elämänhallinta ja itsenäinen selviytyminen vahvistuisivat. Esimerkiksi henkilökunta opastaa tarvittaessa arjen askareissa, kuten vaatehuollossa, siivouksessa ja ruuanlaitossa. (Suoja-Pirtti ry 2012, 40–41.)

Asukkaille hoidetaan heille kuuluvat asumistuki- ja toimeentuloetuudet sekä sosiaali- ja terveyshuollon palvelut. Henkilökunta osallistuu tarvittaessa asiointikäynteihin ja ohjaa asukasta palveluiden piiriin yksilöllisesti. Toiminnallisuus tukee henkilökunnan ja asukkaiden yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Asumisyhteisön toimintoja ja käytänteitä käydään läpi yhteisökokouksissa. Tämän lisäksi

Rukkilan asumisyhteisössä järjestetään erilaisia toiminnallisia ryhmiä sekä tapahtumia. (Suoja-Pirtti ry 2012, 40–41.)

Palveluohjauksessa asiakasta ohjataan hänen tarvitsemiinsa palveluihin ja sen keinoin luodaan hänelle tarvittavaa tukiverkoston. Palveluohjauksen turvin asukas saa tukea erilaisista foorumeista ja siten voidaan vähentää muun muassa laitoshoidon tarvetta. (Suoja-Pirtti ry 2012, 41.) Palveluohjauksessa kyetään huomioimaan asiakkaan omat tarpeet ja ongelmat, joihin hän voisi kaivata apua. Tällöin asiakas todennäköisimmin saa apua juuri niihin ongelmiin, jotka itse kokee keskeisimmiksi, ja on motivoituneempi ottamaan tarjottuja vaihtoehtoja vastaan. Asiakkaan kanssa yhteistyössä kyetään usein löytämään pikkuhiljaa hänen omia voimavarojaan, ja omatoimisuuden lisääntyttyä tietynlainen riippuvuus erilaisista auttamisjärjestelmistä voidaan saada purettua. Palveluohjauksen keskeisin sisältö on koordinointi, neuvonta ja asianajo asiakkaan puolesta (Sosiaaliportti 2012.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Rukkilan asumisyhteisö valikoitui opinnäytetyöni tutkimuskohteeksi pitkän pohdinnan jälkeen. Asunnottomuus teemana oli kiinnostava ja ajankohtainen sekä omaan opintopolkuuni sopiva. Vaikka Suoja-Pirtti ry oli tuttu järjestö jo pitkältä ajalta, mielenkiintoisin opinnäytetyöaihe löytyi kuitenkin vasta opiskeluideni viimeisenä lukukautena Rukkilan asumisyhteisöstä. Paikka oli ennestään tuttu, sillä olen työskennellyt siellä ajoittain.

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoitus on saada ensikäden tietoa pitkäaikaisasunnottomien asumiskokemuksista huhtikuussa 2011 avatussa Rukkilan asumisyhteisössä. Rukkilan asumisyhteisö tarjoaa tehostetusti tuettua asumista ja toiminnan päätavoite on turvata asukkaan asumisen onnistuminen. Asukkaille määritellään kaksi omaa asumisohjaajaa, jotka tukevat häntä arkielämään liittyvissä asioissa. (Suoja-Pirtti ry i.a. a). Rukkilan asumisyhteisö on yksi Valtioneuvoston asunnottomuuden vähentämishjelman 2008–2011 myötä syntyneistä uusista palveluyksiköistä, jota ylläpitää Suoja-Pirtti ry.

5.2 Tutkimustehtävät

Opinnäytetyön haastattelututkimus keskittyy selvittämään sitä, miten entiset pitkäaikaisasunnottomat kokevat tehostetun tuen asumisen palveluineen Rukkilan asumisyhteisössä. Tarkoitus on saada haastateltavilta lisäksi kehittämisideoita Rukkilan asumisyhteisön toimintaan.

5.3 Tutkimusympäristön aineistonkeruu

Opinnäytetyön tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla, johon tutkimuslupa anottiin Suoja-Pirtti ry:ltä. Tarkoituksena haastatteluissa on tuoda esille haastateltavan ajatuksia, kokemuksia, ajatuksia sekä tunteita (Hirsjärvi & Hurme 2011, 41). Haastattelut tehtiin muutamana ennalta sovittuna päivänä Rukkilan asumisyhteisön asukkaiden kanssa helmikuussa 2013.

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla viittä asukasta Rukkilan asumisyhteisöstä. Haastateltavat valittiin yhdessä Rukkilan asumisyhteisön henkilökunnan kanssa. Näin toimimalla saatiin mahdollisimman erilaiset asukkaat haastateltaviksi. Haastateltavien valintaan vaikutti asumisaika, koska kovin lyhyen aikaa asuneilla henkilöillä ei ehkä olisi ollut vielä selkeää kokemusta asumisesta ja ajatuksia toiminnan kehittamisestä. Näin saatiin varmistettua tutkimuksen käytökelpoisuus tutkimusympäristölle. Haastateltavat saivat etukäteen allekirjoitettavaksi luvan haastattelutietojen käyttämiseen ja tallentamiseen (liite 2). Haastatteluissa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, jonka haastattelukysymykset käytiin läpi ja hiottiin lopulliseen muotoonsa yhteistyössä Rukkilan asumisyhteisön vastaavan asumisohjaajan kanssa (liite 1). Haastattelut litteroitiin eli kirjoitettiin auki ja tulokset analysoitiin.

5.4 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusmetodiksi valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun siksi, että menetelmä soveltui tutkimustehtävien luonteeseen parhaiten. Tutkittaessa ihmisten kokemuksia on järkevintä kysyä niistä heistä itseltään (Hirsjärvi & Hurme 2011, 32). Haastatteluja tekemällä säilyi myös mahdollisuus lisäkysymysten ja tarkennuksien tekoon, mikä ei olisi ollut mahdollista esimerkiksi lomakyselyn tyyppisessä aineistonkeruussa.

Haastattelututkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Laadullisessa analyysissä voidaan löytää tiettyjä lainalaisuuksia seuraavasti: 1) Analyysin voidaan katsoa alkavan usein jo haastattelutilanteessa. Haastattelijan

tehdessä haastatteluita hänen on mahdollista havainnoida ilmiöitä niiden esiintymistiheyden, toistuvuuden jakautumisen sekä erityistapausten perusteella. Syntyneistä havainnoista voi näin tyypitellä malleja ja olettamuksia, joihin voi tarvittaessa kerätä lisää aineistoa, jotta kehitettyä hypoteesia voidaan tarkistaa. 2) Aineiston analyysi tapahtuu lähellä aineistoa ja sen kontekstia. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto säilytetään sanallisessa muodossa toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimusotteessa. 3) Tutkijan päättely on joko induktiivista eli aineistolähteistä tai abduktiivista, jolloin valmiita teoreettisia hypoteeseja pyritään todentamaan aineiston avulla. 4) Laadullisen tutkimuksen analyysiin on useita erilaisia työskentelytapoja eikä standardoituja tekniikoita juurikaan ole. Yhtä ainoa oikeaa tapaa ei ole. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 136.)

Teemahaastattelun pääperiaatteet ovat seuraavat: haastateltavista tiedetään, että he ovat kokeneet jonkin tietyn tilanteen tai ilmiön. Haastattelija eli tutkija on alustavasti perehtynyt ilmiöön olennaisesti liittyviin aspectteihin, kuten rakenteisiin, prosesseihin ja kokonaisuuksiin. Tutkija on tämän analyysin jälkeen päätenyt tiettyihin olettamuksiin tilannetta määrittelevien ominaisuuksien seurauksista siinä mukana olleille ja suunnittelee lopuksi haastattelun tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin perustuen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.)

Puolistrukturoidussa haastattelumallissa kysymykset ovat jokaiselle vastaajalle samat, mutta kysymysten järjestystä on mahdollista vaihdella. Haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin, koska vastaukset eivät ole sidottu valmiisiin vaihtoehtoihin. Jotkut haastattelun näkökulmat ovat puolistrukturoituja menetelmiä käytettäessä päätetty etukäteen, muttei läheskään kaikki. Teemahaastattelussa keskustelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48.)

5.5 Aineiston analyysi

Haastatteluaineisto piti muuttaa kirjoitettuun muotoon eli litteroida, jotta siitä tuli käyttökelpoista. Tämä helpottaa myös päätelmien tekemistä varsinkin, jos haastateltavia ei ole ollut kovin monta eivätkä haastattelut ole olleet kovin pitkiä

(Hirsjärvi & Hurme 2011, 138). Koska haastattelut oli tallennettu digitaaliselle nauhurille, joka toimi samalla USB-tikkuna, oli haastatteluiden aukikirjoittaminen tietokoneella helppoa. Neljä haastattelua litteroitiin sanasta samaan, yksi haastattelu ei tallentunut nauhurille ollenkaan. Lisäksi yhden haastattelun kohdalla oli tietoteknisiä ongelmia, koska sekä nauhuri että tietokone esittivät tämän tiedoston olevan vioittunut eikä sitä saanut auki millään tietokoneohjelmalla. Haastattelu saatiin kuitenkin pelastettua ja litteroitua Diakonia-ammattikorkeakoulun atk-tuen ansiosta. Haastattelun sisältö ei tullut atk-tuen henkilöstön tietoon tiedostoa korjattaessa. Litteroinnissa käytetyt tietokoneohjelmat olivat Windows Media Player sekä Microsoft Word.

Litteroitua aineistoa tuli neljästä haastattelusta yhteensä 19 sivua rivivälillä 1,5 ja Arial-fontin koolla 12. Yhden tallentumattoman haastattelun kohdalla materiaalia kuitenkin säilyi niin, että se voitiin ottaa mukaan analyysiin. Haastatteluiden aikana kirjoitin myös käsin informanttien vastauksia kysymyslomakkeeseen siltä varalta, että nauhurin kanssa ilmenisi ongelmia. Lisäksi muutamat haastateltavat jatkoivat keskustelua nauhurin sammuttamisen jälkeen, jolloin kirjasin keskustelut paperille haastateltavien luvalla ja kirjoitusasun heiltä tarkistaen.

Aineiston analysoiminen perustui sisällönanalyysiin. Tuomen ja Sarajärven (2008, 103) mukaan sisällönanalyysi perustuu tavoitteeseen kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti, systemaattisesti sekä objektiivisesti. Tässä tapauksessa dokumentit ovat haastatteluja. Sisällönanalyysi käy menetelmäksi myös strukturoimattomaan aineistoon, ja sen avulla pyritään jäsentämään kuva tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä tiivistetysti ja yleisesti. Tämä analyysitapa vastasi parhaiten opinnäytetyön tutkimusongelmaan. Sisällönanalyysissä pyritään aineiston järjestämiseen tiiviiksi ja selkeäksi paketiksi menettämättä sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysi mahdollistaa kerätyn aineiston järjestyksen, jotta johtopäätösten teko on helpompaa. Analyysin avulla voidaan tuottaa selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavana olevasta ilmiöstä. Sisällönanalyysissä aineisto puretaan käsittelyvaiheessa ensin osiin, ja sen jälkeen se käsitteellistetään ja kasataan uudestaan eri tavalla, jolloin se muodostaa uuden loogisen kokonaisuuden. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–108.) Lähtökohtana tässä opinnäytetyössä on induktiivinen sisällönanalyysi.

Analyysivaiheessa aineisto teemoiteltiin eli ryhmiteltiin erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussa painottuu se, mitä kustakin pääajatuksesta on sanottu, joten teemahaastatteluaineiston pilkkominen on luontevaa. Aineistosta pyritään etsimään samankaltaisuutta sekä toiminnan loogisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Hyödynsin tässä värikynätekniikkaa eli merkitsin aineistoista nousseita teemoja eri värein litteroituun ja tulostettuun aineistoon. Kokeilin myös samaan teemaan kuuluvien vastauksien leikkaamista irti papereista ja pinoamista omiksi kasoiksi teemojen alle. Aineiston säilyttäminen ja kuljettaminen ja aina uudelleen järjestely oli melko aikaa vievää, joten luovuin tästä menetelmästä pian. Luokittelin haastatteluaineiston ensin haastattelukysymysten teemojen mukaan (Liite 1). Sen jälkeen etsin aineistosta muut teemat, jotka nousivat usein esille, mutta joita ei ollut haastattelukysymyksissä. (KUVIO 2)

Haastattelukysymyksistä nousseet teemat			
Kokemukset asumisesta			
Tuki Rukkilan asumisyhteisössä			
Asumisen haasteet			
Päihteettömyys Rukkilan asumisyhteisössä			
Kehittämis ehdotukset			
Muut aineistosta nousseet teemat			
Kokemukset henkilökunnasta			
Yleisten tilojen käyttö			
yhteisöllisyys			

KUVIO 2. Analyysivaiheen teemoittelu

6 TULOKSET

Haastateltavilta kysyttiin taustatietoina ikä, sukupuoli, asumisaika Rukkilan asumisyhteisössä sekä asunnottomana vietetyn ajan pituus. Haastateltavista neljä oli miehiä ja yksi nainen. Haastateltavien ikäjakauma oli 22–35 vuotta. Asumisaika Rukkilan asumisyhteisössä vaihteli viidestä kuukaudesta noin kahteen vuoteen. Asunnottomuutta haastateltavat olivat kokeneet eripituisia aikoja, eivätkä kaikki osanneet laitoshoidoissa tai asuntoloissa vietettyjen jaksojen vuoksi tarkemmin määritellä, miten kauan asunnottomuutta oikeastaan oli jatkunut. Haastateltavien asunnottomuus oli kuitenkin ennen Rukkilan asumisyhteisöön tuloa kestänyt noin 2–3 vuotta, eli kaikki haastateltavat olivat luokiteltavissa pitkäaikaisasunnottomiksi ennen muuttoaan. Kaikki haastateltavat eivät tuoneet esille asunnottomuuteensa johtaneita syitä. Mainittuja syitä olivat muun muassa oma päätös irtisanoa asunto pitkään laitostuntoutukseen siirtymisen tähden ja häätö vuokratähtien vuoksi. Haastattelujen tekoaikana yksi informanteista kuuli saavansa oman vuokra-asunnon kaupungilta ja toinen oli muuttamassa yksiöstä pariskuntahuoneeseen seurustelukumppaninsa kanssa. Vastauksista poimittujen sitaattien on tarkoitus perustella aineiston tulkintoja sekä elävöittää tekstiä (Eskola 2010, 200). Informanttien suoriin lainauksiin on joissakin kohtaa lisätty sulkuihin jokin sana, jotta lukijan on helpompi ymmärtää lainauksen koko sisältö. Haastatteluissa mainittujen henkilöiden tai hoitoyksiköiden nimet on korvattu X:llä yksityisyyden suojaamiseksi.

6.1 Asuminen Rukkilan asumisyhteisössä

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä asumisratkaisuihin Rukkilan asumisyhteisössä. Haastatteluissa oman tilan ja asunnon merkitys nousi esille. Lisäksi asukkaaksi tulon mahdollisuus pariskuntana sai kiitosta. Aineiston mukaan kaikki asukkaat eivät viettäneet paljoakaan aikaa Rukkilan asumisyhteisössä juuri siksi, että oleskelivat pääsääntöisesti seurustelukumppanin luona. Tällöin kokemuksia asumisesta oli vaikea määritellä.

Mä tykkään tosta kämppäästä. Tää on kumminki turvallinen paikka. Oon aina kammonu semmosia jotain soluja tai jotain mis ois jaettu- ja huoneita. Sillee, et niinku on tuettu, mut sul on kuitenkin se oma asunto, mihin voi mennä. Siitä mä oon tykänny.

Kyl tää on hyvältä tuntunu. Ettei oo niinku valittamista siinä suhteessa.

--Nyt me ollaan saatu yhteinen asunto-- .nyt mä niinku tänne todella asetun. Asetun tänne pariskuntana ja se on mun mielest tosi hienoo. Se on niinku tosi upee asia.

Osa haastateltavista vastasi kysymykseen, miltä asuminen Rukkilan asumisyhteisössä on tuntunut, varsin neutraalisti. Tästä syntyi mielikuva siitä, että loppujen lopuksi ei ole väliä minkälaisessa paikassa asuu, kunhan on oma koti yli-päättään.

Siinä, siinä, kuhan on oma kämpppä. Kuhan on katto pään päällä, ni kaikki on hyvin.

Ihan OK:lta on tuntunut.

Vaikka asuminen Rukkilan asumisyhteisössä sai kiitosta kaikilta informanteilta, herätti tehostetusti tuetun asumisen asumisratkaisun hyödyllisyys myös ärty- mystä. Tämä on ymmärrettävää, sillä toiset haastateltavat kokivat arjen suju- vuuden ja elämänhallintansa hyväksi ilmankin tukea. Toinen haastateltava mai- nitsi ainoaksi tyytymättömyyttä aiheuttaneeksi asiaksi asuntoon kohdistuneen varkauden.

Mä oon tyytyväinen, et mä oon päässy tänne. Mut oon mä miettiny siel Astus ja sosiaalivirastos, et kuka senki määrittelee, et kuka pär- jää yksin ja kuka ei. Et kuka sen oikeen siel päättää, et toi ei saa omaa kämppää vaan se pannaan laitokseen?

Mun asunnossa on käyty kaks kertaa ja puhelin ja tietokone varas- tettiin. Siihen en oo oikein tyytyväinen.

6.2 Tuki Rukkilan asumisyhteisössä

Rukkilan asumisyhteisö pyrkii kuntouttamaan entisiä pitkäaikaisasunnottomia kohti itsenäisempää asumista ja omien asioidensa itsenäistä hoitamista. Asunnottomuusaikana arjenhallinta ja kodin ylläpitämiseen liittyvät taidot voivat heikentyä merkittävästi. Jokaiselle asukkaalle on nimetty omat vastuuhjaajat. Aukkaat kokivat tuen tarpeensa eri tavoin. Tukea asumiseensa ja arjen sujuvuuteen Rukkilan asumisyhteisön asukkaat kokivat saavansa tarpeen mukaan ja halutessaan. Rukkilan asumisyhteisössä työskentelevät ohjaajat saivat kiitosta ja asukkaat kokivat heiltä saamansa tuen riittäväksi ja hyödylliseksi.

Mä en yhtään epäröi mennä hoitajan luokse, jos mun tulee jotain kysyttävää. Ku mä tiedän, et sielt tulee vastaus ihan välittömästi. Et ei tuu mitään ei oota. Ei mun nyt hirveesti oo tarvinnu kysyy, mut kuitenkin hirveesti mä oon saanu apua.

Jos on jotaki, niin pystyy ohjaajien kans mennä jutteleen. Kyl täs tukee saa melkeen mihin vaan ohjaajien tiimilta, jos tarvii. Oisko mitään semmosta mihin ei sais, jos tulis joku asia eteen?

Kysyttäessä minkälaista muuta tukea talossa on saatavilla haastateltavat mainitsivat ensisijaisesti henkilökunnan kanssa käytävät yksilökeskustelut. Lisäksi asukkaat olivat saaneet ohjausta erilaisten lomakkeiden täyttöön ja siivoukseen sekä erilaisiin koulutusmahdollisuuksiin tutustumiseen. Haastateltavat kertoivat lisäksi käyneensä asiointi- tai tutustumiskäynneillä henkilökunnan kanssa.

No ihan keskusteluapua. –onneks tääl on aina henkilökuntaa paikalla, ni silleen on mahdollisuutta keskusteluun. Ja sitte jos tarvii johonkin, niinku näihin paperiasioihin apua. Ja sitte ihan tämmöstä vapaa-ajan toimintooki itse asiassa. --X soitti kitaraa ja mä lauloin--

Opiskeluasioitten selvittelyyn oon kans saanu (tukea).

Mut varmaan tääl on apua siihe, et miten näihi jotenki valmentaviin opintoihin pääsee.

6.3 Asumisen haasteet Rukkilan asumisyhteisössä

Informantit kokivat sopeutuneensa Rukkilaan hyvin. Haasteiksi arjen sujuvuudelle mainittiin haastatteluissa arjenhallintaan liittyviä teemoja, kuten siivoaminen ja ajoissa nukkumaan meneminen. Lisäksi mainittiin se, ettei seurustelukumppanien ole lupa yöpyä Rukkilan asumisyhteisössä. Yhtenä haasteena mainittiin oman päihteettömyyden toteutuminen.

(Haasteellista on) päästä nukkumaan aikaseen -- ja siivoaminen.

Se, ettei tyttöystävä voinu jäädä yöks. Se oli yks (haaste).

Ehkä sit tää linja mikä täälläkin on, että on vähän lipsahtanu. Ettei oo pysyny ehkä ihan niin ku ois pitäny. Tännekin joskus saattanut tulla vähän niinku maistissa, ni sitten siitä on keskusteltu (ohjaajan kanssa)

Osa pitempään Rukkilan asumisyhteisössä asuneista haastateltavista kertoi hallitsevansa hyvin arkielämäänsä liittyvät askareet, eivätkä he näin ollen kokeneet kaipaavansa neuvoja tai ohjausta esimerkiksi siivouksessa. Toisaalta aiheistosta nousi esille myös sitä, ettei omaa avuntarvetta haluttu myöntää tai omanarvontunto ei sitä sallinut:

Kyllä mä aina siivoon, ku kämppä on siinä kunnossa, ettei siel pysty asuun enää. –siihenki saa (tukea), mut ku en mä ota niit ketään tonne kämppään sillon, ku se on siin kunnossa.

6.4 Päihteettömyyden toteutuminen Rukkilan asumisyhteisössä

Rukkilan asumisyhteisö pyrkii olemaan päihteetön paikka. Päihdeongelmat linkittyvät kuitenkin vahvasti pitkäaikaisasunnottomuuteen. Päihteiden käyttöön Rukkilan asumisyhteisössä puututtiin henkilökunnan toimesta aina tarvittaessa keskusteluilla tai katkaisuhuoltoon ohjaamisella. Haastateltavat kertoivat kokemuksiaan ja ajatuksiaan päihteettömyyden toteutumisesta Rukkilan asumisyhteisössä:

Mä en oikein tiedä missä mennään. Henkilökuntakin jo varmaan, tai selvästi onkin jo tajunnu sen... Et ei se varmaan ihan nappiin oo menny alusta lähtien. --Kyl sen kaikki tietää.

--Mulla on ollu retkahduksia... tai no nyt on menny paremmin tän vuoden puolella kuin viime vuoden puolella. --No se on enemmän mulle haaste, että mä pysyn (päihdeettömänä). Mut tää paikka ei liity siihen mitenkään. Mä en pelkää, että mulle täällä tarjottais.

En mä ainakaan huomaa, et kukaan ois päihtynyt täällä. Paitsi minä sillon tällön oon ollu, mut en mä ketään muita oo huomannu kyl.

Melkein kaikilla haastateltavilla oli ollut asunnottomuusaikanaan runsastakin päihteidenkäyttöä. Heillä päihdeongelma tai siitä kuntoutuminen oli jokaisella eri vaiheessa ja usealla haastateltavalla oli hoitokontakti jonnekin päihdehuollon paikkaan talon ulkopuolella. Rukkilan asumisyhteisössä asuminen ei informanttien osalta ollut ainakaan edistänyt päihdekeskeisen elämäntyylin jatkumista, vaikka osalla heillä olikin kokemuksia siitä, että asumisaikana heille on tarjottu toisen asukkaan toimesta päihdyttäviä aineita tai lääkkeitä.

Joskus on kysytty.. Tai siis kerran bentsoista. Mut jyrkkä kanta siihe on auttanut. Voi joutua hankaluuksiin, jos lähtee nappikauppaan.

Mä en sillee kiinnitä huomiota-- ku mä en tiedä ihmisten lääkityksiä, enkä mitään, niin en mä ota kantaa --et ellei nyt mulle tulla suoraan tarjoomaan jotain. Mutta... on. On pari kertaa (tarjottu).

Mä kyl pystyn sinällään ite päättään. Et en mä oo tosta noin vaan vietävissä. Mut sitte jos on ihmisiä, jotka on vietävissä, ni sittenhän se on niinku todellinen ongelma.

6.5 Kokemukset Rukkilan asumisyhteisön henkilökunnasta

Rukkilassa asumisyhteisössä työskentelee viisi asumisohjaajaa kolmivuorotyössä tehtävänäään huolehtia yksikön turvallisuudesta sekä asukkaiden hyvinvoinnista. Haastateltavat olivat tyytyväisiä henkilökuntaan ja omiin nimettyihin asumisohjaajiinsa. Haastateltavat kertoivat henkilökunnan olevan helposti lähestyttävää, oli asia sitten minkälainen tahansa. Siitä huolimatta avun pyytämi-

nen koettiin joskus hankalaksi tai sitä häpeiltiin. Mikäli ohjaajia on haastatteluis-
sa mainittu nimeltä, on se lainauksissa korvattu x:llä.

Must tuntuu, et hoitajat (ohjaajat) on tosi mukavia.. Mä en yhtään epäröi mennä hoitajan luokse, jos mun tulee jotain kysyttävää. X:n kans meil juttu luistaa ja kaikki. Tuntuu, et vaan parempaan suuntaan, koko ajan mukavempaa ihmistä tulee niinku. --Sympaattisii ihmisii.

Et se ongelma on niinku mussa itessä, et mä en välttämättä älyä mennä ajoissa puhumaan taikka kehtaa mennä ajoissa puhumaan. Et ainahan tuolla on joku, jolle voi mennä puhumaan. Mut se on enemmän sitä omien ongelmien häpeämistä ja semmosta.

6.6. Yleisten tilojen käyttö Rukkilan asumisyhteisössä

Rukkilan asumisyhteisössä asukkailla on omien asuntojensa lisäksi käytössä yleisiä tiloja rakennuksen kellarikerroksessa. Yleisiä tiloja ovat muun muassa musiikkihuone, pyykkitupa, kuntosali, sauna sekä oleskeluhuone, jossa on tau-
lu-TV sekä sohvaryhmä. Lisäksi kellarikerroksessa on keittiö, jossa toisinaan järjestetään ruuanlaittoryhmän toimintaa. Yleiset tilat olivat kuitenkin haastateltavien kokemuksen mukaan varsin vähäisessä käytössä.

Tääl on niin mahtavat tilat siis. Tietysti jokaisel on omat menot ja näin poispäin. Must tuntuu, et tääl aika harva sitte on kuitenkaan. Kato, noi sohvat tossa.. Ei ne näytä, et niit ois ees istuttu.

Tätä alakertaaha on suunniteltu sillee, et tääl ihmiset olis, mut varmaan kaikil on telkkari, et kattoo siel omas kämpässään. --Aika vähän käytän (yleisiä tiloja). Pesutupaa. Saunaa oon jossain vaiheesa meinannu testata, et se vois olla. Mut toi kuntosalikin on vähän vaiheessa vielä.. (naurua)

Haastateltavat kertoivat, että yleisten tilojen käyttöön ollaan panostamassa, jotta Rukkilan asumisyhteisön asukkaat hyödyntäisivät niitä enemmän. Haastateltavat kertoivat, että yleisiin tiloihin oltaisiin saamassa biljardipöytää.

Se biljardi on iha huippu. Sille löytyy aina pelaajia. Ja siihen tarvitaan aina kaks, siihen voi vetää turnauksia. Jos se vaan toteutuis. Sen pitäis mahdollisesti toteutuu.

Ja on tarkoituksena kehittää enemmänki niinku jotain tommosta, mikä nyt ei liity mihinkään paperiasioihin tai niinku hoidollisiin toimenpiteisiin.

6.7 Ajatuksia yhteisöllisyydestä Rukkilan asumisyhteisössä

Aineistosta nousi esille useampaan kertaan Rukkilan asumisyhteisön toimintamalli. Vaikka yhteisöllisiä rakenteita on, ei paikassa ole käytössä mitään varsinaista yhteisöhoidon mallia. Haastatteluissa ei tullut ilmi, että sellaiselle olisi tarvetta. Joillakin haastateltavista oli ollut ennakkoluuloja Rukkilan asumisyhteisöstä sen nimen vuoksi:

Tääl näkee hirveen vähän ihmisiä. Mut siis ymmärrettävistä syistä, ku nää on omat asunnot. Eikä tää oo mikään hoitopaikka, et ei tääl oo niinku sillee. Mut toisaalta, emmä tiä tarviiko sitä välttämättä. Et sillee eihän kerrostaloissa nyt mitään niinku yhteisöllisiä juttuja oo. --Mul on vähän traumoja tosta X-hoidosta, se meni jo vähän överiks mun mielestä, et ennemmin tämmönen yksilökeskeisempi. --Mun mielestä tää vastaa sitä mitä mä odotinkin. Mä en halunnu mihinkää kauheen yhteisölliseen paikkaan, missä kaikki olis jaettua ja avointa, ja että kaikki asiat on kaikkien tiedossa.

Mä ehkä vähän kammoksuin sitä, mut hyvä ratkaisu. Tosi hyvä ratkasu.

Haastateltavat mainitsivat Rukkilan asumisyhteisön yhteisökokouksen foorumiksi, jossa he voivat tuoda esille ajatuksiaan ja ehdotuksiaan. Kukaan haastateltavista ei kertonut osallistuvansa säännöllisesti yhteisökokouksiin. Aina tieto yhteisökokouksesta ei kulkeutunut asukkaille. Yhteisökokous ei vaikuttanut olevan kovinkaan merkittävä tapahtuma haastateltaville.

Nois yhteisökokouksis voi tehdä ehdotuksiinsa.

--tää yhteisökokous-- Enkä mä aina saa tietoa siitä, kun en liiku kämpiltä mihinkään.

6.8 Haastateltavien kehittämis ehdotuksia Rukkilan asumisyhteisölle

Haastateltavat olivat tyytyväisiä Rukkilan asumisyhteisön toimintaan, eikä kehittämis ehdotuksia ollut selvästikään helppoa antaa. Esiin nousi kuitenkin yksi teema, joka liittyi jollain tapaa yhdessä tekemiseen. Haastateltava toivat esille erilaisia ehdotuksia liittyen muun muassa asumisyhteisön ryhmä- ja virkistystoimintaan. Haastateltavat pohtivat myös sitä, miksi toimintaan ei osallistu paljoakaan asukkaita.

Vois olla enemmän, jotain yhteistä toimintaa. Mut en mä tiä mitä se sit vois olla.

Se on ehkä aikamoinen haaste, miten saada porukka oleen täällä ja tekeen yhdessä sitte-- Kesä tulee. Mul ei oo oikein ehdotuksia-- Mä oon vähän huono heittää mölkkyjä sun muita, ne ei oikee putoo. Hei nyt mä tiedän! Telttaretki vois olla aika tiukka juttu. --Ei mikään tohon viereen makkaraa paistaan.

Ryhmiä vois olla, tämmösiä keskusteluryhmiä, mitkä on sitte vapaaehtosia. Ja mistä ilmotettais tuolla, että ei välttämättä tarvi olla kaikki toiminnallisia, et ihan keskustelua. Et siis yksilökeskusteluja on ohjaajan kanssa, mut ei siis tämmösii ryhmäkeskusteluita. Aina-kaan mun aikana (ei ole ollut).

En mä tiä, voihan täällä olla enempi sit jotai toimintaa. Ollaanhan me käyty keilaamas ja millon mitäki. Ehkä vois olla enempi tällasta toimintaa. Ehkä se on resurssikysymys tai johtuu rahapolitiikasta, ettei sitä ole niin paljoa. Eikä siihen osallistu paljo, et eikö niinku uskalleta osallistua tai silleen.

Jotain semmosta yhteistekemistä, niinku vaikka et pelataan (pelikonsolia) kimpassa tai tämmöstä. Ei oo ainakaan mitään semmosia, et niistä sovitaan. Joskus voi kysyy ohjaajilta, jos ottais (pelikonsolin) mukaan, ni pelattais. Mut ei oo järjestetty mitään sellasta ja mää haluaisin, et semmosii järjestettäis. - - ei mul muuta tuu mieleen, ku se, et pitäis vaan niinku enemmän saada semmost yhteistä puuhaa.

Osalla haastateltavista oli runsas palvelu- ja hoitoverkosto Rukkilan asumisyhteisön ulkopuolella. Tästä syystä kaikki eivät kaivanneet juuri lisää ohjelmaa iltapäiviinsä tutkimuksen tekohetkellä:

--ku mulla on toi, mis mä käyn seitsemän päivää viikossa. Ni sit haluu sitä omaa aikaa. --Ni en mä iltaan kaipaa hirveesti mitään, mitä pitäis erityisemmin tehdä.

7 POHDINTAA TUTKIMUKSESTA

7.1 Johtopäätöksiä

Olen tarkastellut opinnäytetyössäni Rukkilan asumisyhteisöön muuttaneiden pitkäaikaisasunnottomien kokemuksia asumisesta. Koska haasteltavat olivat tyytyväisiä asumiseen ja saamaansa tukeen, voidaan ajatella, että Rukkilan asumisyhteisö vastaa sitä tarkoitusta, johon se on perustettu. Haastateltavien kokemukset Rukkilan asumisyhteisöstä olivat myönteisiä. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä asumisratkaisuihinsa, vaikka ennakkoluulojakin paikkaa kohtaan tuli ilmi, erityisesti yhteisöllisyyteen viittaavaan nimen vuoksi. Ne olivat kuitenkin hälvenneet Rukkilan asumisyhteisöön muuttamisen jälkeen. Rukkilan asumisyhteisö ei ole terapeutinen hoitoyhteisö, vaan asumisyksikkö, joka hyödyntää joitakin yhteisöllisiä rakenteita.

Rukkilan asumisyhteisön henkilökunta koettiin asiansa osaavaksi ja helposti lähestyttäväksi. Tukea ja neuvoja erilaisiin asioihin oli helppo mennä pyytämään milloin tahansa ja niitä koettiin saatavan riittävästi. Lisäksi henkilökunnalla oli tärkeä rooli siinä, että Rukkilan asumisyhteisö koettiin turvalliseksi, koska ohjaajia on vuorossa ympäri vuorokauden. Kuntoutumista asumispalveluissa tukee lähellä oleva apu ja se, että sitä on aina tarvittaessa saatavilla. Lehtosen ja Salosen (2008, 32) mukaan asumispalvelut toimivat parhaimmillaan niin, että niitä käyttävä asukas voi kokea turvallisuutta, ihmisläheisyyttä sekä itsemääräämisoikeutta. Lisäksi ammattitaitoinen ohjaus ja sosiaalinen tuki ovat merkittäviä palvelujen kuntouttavuudelle sekä niissä viihtymiselle.

Haastetta asukkaiden asumiseen toivat opinnäytetyön aineiston mukaan hyvin arkiset asiat: ruuanlaitto, oikeanlainen vuorokausirytmä, siivoaminen tai se, ettei seurustelukumppanilla ole lupaa jäädä yöksi asunnoille. Poikkeuksen muodostavat pariskuntahuoneet, joissa molempien osapuolten tulee olla kirjoilla. Henkilökunnalla on tärkeä rooli siinä, että Rukkilan asumisyhteisön asukkaiden puutteet arjenhallinnassa tunnistetaan, koska asukkaat eivät aina itse kehtaa tai ha-

lua niitä myöntää. Näiden asioiden huomioiminen on tärkeää kuntoutettaessa asukkaita kohti itsenäisempää asumista. Pitkään asunnottomana olleilla henkilöillä kodin ylläpitämisen taidot heikkenevät nopeasti, koska varsinaista vastuuta omasta asumisesta ei tarvitse kantaa.

Oma päihteettömyys Rukkilan asumisyhteisössä oli suurempi haaste osalle haastateltavista. Osalla informanteista oli päihdehuollon asiakaskontakteja talon ulkopuolella. Päihteettömyyden toteutumisesta Rukkilan asumisyhteisössä haastateltavilla oli vaihtelevia kokemuksia. Osalle oli asumisaikana tarjottu päihdyttäviä aineita tai lääkkeitä toisen asukkaan toimesta, mikä sinänsä ei ole yllättävää pitkäaikaisasunnottomien asumispalveluissa. Pitkäaikaisasunnottomien elämässä voi olla monimutkaisia ongelmia, joiden vuoksi ympärivuorokautisesti tuetulle ja valvotulle asumiselle on tarvetta (Lehtonen & Salonen 2008, 29). Rukkilan asumisyhteisön asukkaista valtaosalla (91,7 prosenttia) on päihde- tai mielenterveysongelma, mutta päihdekäyttö asumisaikana näyttäisi vähentyneen. Puolen vuoden asumisjakson aikana asukkaiden elämässä oli tapahtunut myönteistä kehitystä useammalla osa-alueella, ilmenee Suoja-Pirtti ry:n Rukkilan asumisyhteisöstä kokoamasta asukaspalautteesta. Päihteiden käyttö johti kuitenkin joidenkin asukkaiden kohdalla vuokrasuhteen päättämiseen vuonna 2011. (Suoja-Pirtti ry 2012, 38.)

Päihteiden käyttöön tulee aineiston perusteella puuttua aktiivisesti ja asiallisesti. Asukkaan kanssa kannattaa keskustella heti päihde-epäilyistä, jotta asia ei siirtyisi kovin pitkälle. Aktiivinen puuttuminen lisää myös asukkaiden vastuuta omasta asumisestaan, kun asioista puhutaan. Tällöin asukkaiden voi olla helpompaa puhua retkahduksistaan ja ongelmistaan päihteiden käytön kanssa myös silloin, kun he ovat selvin päin.

Opinnäytetyön aineiston mukaan informantit olivat tyytyväisiä nykyiseen yksilökeskeiseen toimintamalliin Rukkilan asumisyhteisössä, mutta joitakin yhteisöllisyyteen nojaavia rakenteita silti kaivattiin. Aineistosta kävi ilmi muun muassa, etteivät Rukkilan asumisyhteisön asukkaat vietä juurikaan aikaa keskenään eikä suurin osa edes tuntenut toisiaan. Lehtosen ja Salosen (2008, 142) mukaan toiminnalliset ryhmät vahvistavat asukkaiden keskinäistä luottamusta, jolloin

myös keskusteluun perustuvien vertaistukiryhmien järjestäminen helpottuu. Ympäristön virikkeellisyys ja monipuolinen toiminto mahdollistavat sosiaalista yhdessäoloa, tutustumista toisiin asukkaisiin ja harrastusryhmien muodostumista. Lisäksi se tarjoaa vaihtoehtoja päihteiden käytölle. Järjestettäessä ryhmätoimintaa ei pidä painottaa osallistujamääriä, vaan toiminnan hyötyä myös yksittäisten asukkaiden kohdalla. Keskusteluryhmissä pieni osallistujamäärä saattaa olla jopa hyödyllistä, koska asukkaille jää tällöin paremmat mahdollisuudet tuoda ääntään ja kokemuksiaan esille. (Lehtonen & Salonen 2008, 142.)

Haasteltavien kehittämis ehdotuksina aineistosta nousi esiin, että toivottiin lisää yhteistä tekemistä, johon halutessaan voisi osallistua. Esitettyinä yhteisen tekemisen muotoina olivat peli-illat, vapaaehtoiset keskusteluryhmät sekä retket, esimerkiksi telttaretki. Yhteisökokous mainittiin foorumina, jossa omia ehdotuksia voi tuoda esille, mutta haastateltavat eivät ilmaisseet osallistuvansa siihen säännöllisesti. Asukkaiden osallistuvuus järjestettyihin toimintoihin vaihteli. Osallistuvuuteen vaikuttivat varmasti osaltaan asukkaiden omat menot ja päivittäiset asiointit talon ulkopuolella. Lisäksi asiakkaiden kiinnostus ja ohjattujen toimintojen sisällöt eivät aina kohdanneet.

Voidaan todeta, että Rukkilan asumisyhteisön toimintamalli vastaa palvelun taroitusta ja tavoitteita osana Asunnottomuuden vähentämisohjelmaa 2008–2011. Asukkaiden asunnon tarve tuli täytetyksi ja Rukkilan asumisyhteisön tukipalvelut koettiin riittäviksi. Vuonna 2011 kaksi asukasta muutti ja siirtyi itsenäisempään asumiseen (Suoja-Pirtti ry 2012, 38). Tutkimuksen tekohetkellä yksi asukas oli juuri saanut tietää saavansa oman vuokra-asunnon kaupungilta asutuaan Rukkilan asumisyhteisössä runsaan vuoden.

7.2 Kehittämis ehdotuksia

Rukkilan asumisyhteisön tarjoamiin palveluihin sopisi hyvin jonkinlaisen etätuen käyttöönotto poismuuttaville asiakkaille. Kyse voisi olla esimerkiksi muutamista tukitapaamisista, joissa entisen asukkaan itsenäisen asumisen onnistumista voisi vahvistaa. Tällä tarkoitan sitä, että huolehdittaisiin, että omilleen muuttanut

asiakas löytäisi itseään tukevat palvelut helpommin. Asiakkaalle voitaisiin tarjota hänen tarpeisiinsa sopivia palveluita ja neuvontaa niiden käytössä. Etätuen mahdollisuus on usein myös asukkaiden toivomus (Lehtonen & Salonen 2008, 48). Tukitapaamiset perustuisivat vapaaehtoisuuteen. Näin toimimalla voitaisiin osaltaan vahvistaa entisen asukkaan itsenäisen asumisen onnistumista sekä ehkäistä siten uuden asunnottomuuden syntymistä. Tämä tuli esiin myös haastatteluaineistosta:

On ollu hyvä, ettei tuu radikaaleja muutoksia liian nopeasti. Joskusha tilanne voi huonontua, ku muuttaa yksin.

Toiminnallisia vapaaehtoisia ryhmiä Rukkilan asumisyhteisössä oli vähän ja sellaisia tulisi järjestää enemmän ja monipuolisemmin. Yhtenä toiminnallisena ryhmänä oli ruoanlaittoryhmä, mutta se ei vastannut monenkaan asukkaan kiinnostuksen kohteeseen. Toiminnallisuutta voisi edelleen kehittää esimerkiksi liikunnallisten ryhmien osalta. Ohjattu kuntosaliharjoittelu voisi lisätä Rukkilan asumisyhteisön asukkaiden rohkeutta hyödyntää yleisten tilojen kuntosalia. Mahdollisuuksien mukaan ryhmätoimintoja voisi hankkia myös talon ulkopuolelta.

Rukkilan asumisyhteisön asukkaiden valintaan on hyvä kiinnittää huomiota, jotta tehostetusti tuetusta, kuntouttavasta asumisesta olisi suurin mahdollinen hyöty. Tulohaastattelussa on tärkeää selvittää uusien asukkaiden palveluverkostoa ja päihteiden käyttöä esimerkiksi verkostotapaamisella. Näin voitaisiin välttyä vuokrasuhteen purkamisilta päihteiden käytön vuoksi. Henkilökunnan tulisi myös olla hyvin perillä asukkaiden fyysisestä ja psyykkisestä terveydentilasta, jotta he pystyvät tukemaan asukkaita mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tutkimuksen eettisinä ohjeina toimivat ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoisuus, erilaisuuden hyväksyminen ja oikeudenmukainen kohtelu. Tutkimusta tehtäessä noudatettiin Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärje-

tön, Talentia ry:n ammattieettisen lautakunnan sosiaalialan ammattilaisen eettisiä ohjeita Arki, arvot, elämä, etiikka (Talentia 2005).

Sosionomin (AMK) tulee vastustaa syrjäytymistä ja ihmisryhmien sosiaalista erilaisuutta korostavia malleja ja pyrkiä kehittämään uusia menetelmiä (Törmä, Huotari & Pitkänen, 2007, 91). Opinnäytetyön eettisyys käy ilmi aiheenvalinnassa sekä siinä, miten prosessista ja tuloksista on kerrottu ja tuloksia sovellettu. Tutkimus on luotettava, kun se on eettisesti toteutettu, tieteellisesti totta ja hyödyksi yhteiskunnalle. Tutkimus- ja kehittämistyöltä odotetaan läpinäkyvyyttä ja rehellisyyttä. Tutkimuksessa noudatettiin tehtyjä sopimuksia ja säilytettiin tutkimuksen suunnitelmallisuus ja ennakointi. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Tutkimuksen aiheenvalinta perustui omaan kiinnostukseeni ja suuntautumiseeni alalla sekä yhteistyötahona toimineen Suoja-Pirtti ry:n intresseihin.

Tutkimus hyödyttää Suoja-Pirtti ry:tä Rukkilan asumisyhteisön toimintaa kehitettäessä. Tutkimustulokset hyödyttävät myös Rukkilan asumisyhteisön asukkaita, kun toimintaa ja palveluita kehitetään edelleen. Lisäksi Suoja-Pirtti ry pystyy hyödyntämään opinnäytetyön tuloksia Helsingin kaupungin tulevassa kilpailutuksessa pitkäaikaisasunnottomien asumispalvelujen hankinnasta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä toteutettavissa tutkimuksissa ollaan useimmiten yhteydessä tutkimukseen osaaottavien henkilöiden tunteiden kanssa. Tutkijan on huolehdittava siitä, ettei hän toiminnallaan pahenna tutkittavien usein jo muutenkin hankalaa elämäntilannetta. Eettinen pohdinta tutkimuksen eri vaiheissa kuuluu sikäli tutkimuksen luonteeseen. (Mäkinen 2006, 113.)

Erityisesti eettistä pohdintaa vaati haastatteluaineiston tuloksista kertominen. Haastateltavat saivat asianmukaisen informaation tehtävästä tutkimuksesta etukäteen kirjallisesti (Liite 2) ja allekirjoittivat haastatteluluvan ennen haastatteluiden aloittamista. Heillä on näin ollen ollut mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistuminen. Lisäksi haastateltaville on kerrottu vielä kertaalleen aineiston tulevan vain työn tekijän käyttöön ja pysyvän vain hänen hallussaan, kunnes tutkimuksen valmistuttua se hävitetään asianmukaisesti. Tuloksia kirjoittaessani päätin myös haastateltavien anonymiteetin

ja yksityisyyden suojaamiseksi jättää pois kaikenlaiset viittaukset heidän käyttämiinsä palveluihin talon ulkopuolella. Koin myös kaikenlaisten tunnistetietojen käyttämisen haastateltujen sitaateissa eettisesti arveluttavaksi. Tutkimuksen kannalta ne voivat usein olla merkityksettömiäkin (Eskola 2010, 200). Analyysivaiheessa käytin kaikkia viittä haastatteluaineistoa tietolähteenä, mikä mahdollistui sen vuoksi, että olin varautunut ennakolta tekniikan pettämisen mahdollisuuteen. Neljästä haastattelusta käytettiin litteroitua materiaalia, ja yhdestä muistiinpanoja, joita kirjoitin kaikkien haastatteluiden aikana.

Rukkilan asumisyhteisön fyysinen toimintaympäristö ja asiakastyön periaatteet olivat minulle tuttuja jo ennen tutkimusta. Tämä tuo lisäpainoa tutkimuksen luotettavuuteen verrattuna siihen, että olisin käynyt Rukkilan asumisyhteisössä vain muutamalla tutustumiskäynnillä opinnäytetyöskentelyn ohessa. Silti en ole ollut siellä niin monta kertaa työvuorossa, että objektiivisuus tutkimuksessa olisi kärsinyt.

Haastateltavien asumiskokemusten tyytyväisyyteen on voinut vaikuttaa heidän aikaisempi elämäntilanteensa pitkäaikaisasunnottomana. On ymmärrettävää olla tyytyväinen asumiseen, jos on asunnottomuuden jälkeen saanut paikan, missä asua. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, ettei kehittämis ehdotuksia juurikaan osattu tai uskallettu antaa. Pitkään asunnottomana olleet henkilöt voivat kokea, etteivät uskalla pyytää enää enempää, kun asunto on järjestynyt.

Lähdemateriaalin rajaamisessa olen pyrkinyt käyttämään ensisijaisesti 2000-luvulla ilmestyneitä julkaisuja. Kuitenkin mukana on muutamia huomattavastikin vanhempia teoksia sekä julkaisuja, joista kerätty tieto ei ole olennaisesti muuttunut. Lähdevalinnoissa olen kiinnittänyt huomiota aineiston uskottavuuteen ja luotettavuuteen.

Opinnäytetyö on raportoitu Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeiden mukaisesti ja julkaistaan ammattikorkeakoulujen Theseus-opinnäytetyötietokannassa. Opinnäytetyön tulokset esiteltiin julkistamisseminaarissa Diakonia-ammattikorkeakoululla 9.4.2013 sekä yhteistyökumppanin toiveesta Suoja-Pirtti ry:n johtoryhmän kokouksessa toukokuussa 2013. Suoja-

Pirtti ry saa myös oman kappaleensa opinnäytetyöstä oman toimintansa kehittämistä varten.

7.4 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillisuus

Opinnäytetyöprosessi ei ollut kivuton urakka. Alun perin tavoitteena koko prosessille oli tehdä vain työ, joka mahdollistaa valmistumisen. Asunnottomuus aiheena ylipäänsä oli niin kiinnostava ja mukaansatempaava, että kunnianhimo hyvään arvosanaan kasvoi työtä kirjoittaessa. Koko prosessi oli aikataulullisesti tiivistähtinen, sillä urakkaan olin varannut noin kolmisen kuukautta, mikä on lyhyt aika tutkimuksen toteuttamiseen. Opinnäytetyön tekeminen alkoi tammikuun puolessa välissä 2013 ja lopulliseen muotoonsa työ valmistui huhtikuun lopulla 2013.

Opinnoissani olen ollut kiinnostunut aikuissosiaalityöstä sekä mielenterveys- ja päihdetyöstä ja olen valinnut opintokokonaisuuksia sen mukaan. Suoritin yhden työharjoittelun Helsingin sosiaaliviraston aikuissosiaalityön tiimissä. Tämä harjoittelu lisäsi paljon palvelujärjestelmän tuntemustani ja tietojani aikuissosiaalityön 2010-luvun haasteista, joihin mielenterveys- ja päihdeongelmat, haastavat asiakkaat sekä asunnottomuus vahvasti liittyvät. Opinnäytetyön aiheen valinta aikuissosiaalityön alueelta oli näin ollen luontevaa.

Opinnäytetyön aihe löytyi sattumalta Suoja-Pirtti ry:ltä, jonne opintojeni aikana olen tehnyt keikkatöitä ja joitakin sijaisuuksia. Suoritin myös ensimmäisen harjoitteluni Suoja-Pirtti ry:llä Kotkankadun huoltokodissa. Opinnäytetyön aihetta minulle tarjosi puhelimessa yksi koulumme lehtoreista, joka kuuluu myös Suoja-Pirtti ry:n hallitukseen. Opinnäytetyöskentely käynnistyi nopeasti tämän jälkeen. Muutaman päivän kuluttua kävin työvuoron yhteydessä tapaamassa vastaavaa asumisohjaajaa ja sopimassa opinnäytetyön tekemisen yksityiskohdista. Tämän jälkeen laadin tutkimussuunnitelman, jonka opinnäytetyön ohjaaja hyväksyi. Tutkimusluvan saamista varten se toimitettiin Suoja-Pirtti ry:n hallitukselle, joka kokouksessaan hyväksyi tutkimuslupa-anomuksen. Aineiston keruun eli tutkimushaastattelut toteutin helmikuussa 2013.

Haastattelukysymysten (liite 1) laatiminen tapahtui yhdessä tutkimussuunnitelman kirjoittamisen kanssa. Ne käytiin läpi ja hiottiin Rukkilan asumisyhteisön vastaavan asumisohjaajan kanssa työyhteisötahon tarpeita vastaaviksi. Jälkeenpäin ajatellen kysymykset olisivat voineet olla vielä enemmän kokemuksia korostavia, kuten esimerkiksi: ”Miten olette kokeneet yhteisöllisyyden?” tai ”Miten koette asumisenne sujuneen?”. Kysymykset olisivat voineet sisältää lisäksi vaikka tarkentavia kysymyksiä, kuten ”Mikä yhteisöllisyydessä on hyvää/huonoa?” tai ”Mikä Rukkilan asumisyhteisössä asumisessa on hyvää/huonoa?”. Tällaisten lisäkysymysten avulla haastateltavilta olisi saanut selkeämmin jaoteltavissa olevaa dataa.

Haastatteluihin olin varautunut pullakahvitarjoilulla, koska toisinaan pieni porkkana voi auttaa motivoimaan informantteja osallistumaan tutkimuksiin. Tämä oletus piti paikkansa, kun eräs haastateltava sanoi, ettei olisi osallistunut muuten, mutta tuli kuitenkin mielellään avuksi, kun sai ilmaista kahvia. Haastattelutilanteet sujuivat hyvin ja kahvitarjoilu rentoutti tunnelmaa.

Päivinä, jolloin haastatteluja tehtiin, koin jälkeenpäin turhautumista haastattelukysymyksiini (liite 1). Ajattelin, ettei haastatteluista tullut riittävää aineistoa tutkimustehtäviin, koska kehittämis ehdotuksia ei tullut kovinkaan monipuolisesti. Haastatteluiden avulla on pyrittävä kokoamaan aineisto, jonka pohjalta tutkittavasta ilmiöstä voidaan laatia päätelmiä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 66). Kuitenkin litteroituani haastattelut totesin, että haastattelukysymykset tuottivat asianmukaista tietoa kokemuksista Rukkilan asumisyhteisöstä. Ennakko-odotukseni haastatteluista johtuivat siitä, että luulin asukkaiden kaipaavan enemmän palveluasumiseen liittyviä rakenteita, kuten ruokahuoltoa, lääkehoitoa ja tai muita vastaavia palveluita. Olin yllättynyt siitä, että haastateltavat eivät kaivanneet mitään tällaista, vaan enemmänkin joitakin yhdessä asukasyhteisön kanssa toteutettavia vapaaehtoisia toimintoja, kuten retkiä, keskusteluryhmiä tai peli-iltoja. Haastatteluiden jälkeen olin ehkä jopa pettynyt siihen, että asiakkaat olivat niin tyytyväisiä. Silloin piti palauttaa mieleen Rukkilan asumisyhteisön perustehtävä: tehostetusti tuetun asumisen tarjoaminen vuokralaisille. Tarkoituksena ei olekaan toimia palvelutalona tai hoivakotina. Näihin tuntemuksiin todennäköi-

sesti vaikutti työkokemukseni Suoja-Pirtti ry:n muissa toimipisteissä, joissa tarjotaan enemmän hoivan ja huolenpidon elementtejä.

Toisinaan opinnäytetyön tuloksia ja pohdintaa kirjoitettaessa tuntui, että olisi ollut hyödyllistä, jos prosessissa olisi ollut mukana toinen tutkija, jonka kanssa reflektoida työtä, tehtyjä valintoja sekä puolittaa työsarka lähdemateriaalin ja kirjoitustyön suhteen. Lähdemateriaalin rajaaminen oli välillä hankalaa, koska lukemistani kirjoista tuntui löytyvän aina vain enemmän asiaa, jota olisin halunnut sisällyttää työhöni jollakin tapaa. Toisaalta kuitenkin yksin tekeminen antoi vapautta kirjoittaa opinnäytetyö lopulliseen muotoon juuri sellaiseksi kuin halusin. Opinnäytetyöprosessi on siten vahvistanut itseohjautuvaa työskentelyä.

Tukea prosessiin olen saanut opinnäytetyöohjaajiltani sekä Suoja-Pirtti ry:ltä, jonka kanssa yhteistyö on toiminut ongelmitta koko ajan. Toisten opiskelijoiden kanssa käydyt keskustelut ovat myös olleet tärkeä voimavara ja kannustin työn kirjoittamiseen. Opinnäytetyöprosessin aikana työelämätaholta tuli myös toive palautekyselylomakkeen laatimisesta Rukkilan asumisyhteisöstä pois muuttaville asiakkaille, joten yhteistyö jatkuu vielä varsinaisen opinnäytetyön jälkeenkin.

Sosiaalialan kompetenssien eli osaamisvaatimusten mukaan sosionomin (AMK) tulee kyetä tukemaan kansalaisten osallisuutta ja osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa (Sosiaaliportti 2012). Opinnäytetyön tekeminen on ollut omiaan vahvistamaan näitä osaamisalueita. Opinnäytetyö palvelee Rukkilan asumisyhteisön asukkaita, henkilökuntaa ja yhdistystä ja työn tekijää itseään. Osallisuuden lisääminen ja asiakkaiden edun ajaminen tulevat olemaan tärkeä osa ammatti-identiteettiäni, jota opinnäytetyön tekeminen asunnottomuudesta on selkiyttänyt. Opinnäytetyöprosessi on myös syventänyt asunnottomuuteen liittyvän problematiikan ymmärtämistä ja lainsäädännön hallintaa.

Sosionomin (AMK) tulee työssään kyetä ajamaan heikommassa asemassa olevien asemaa ja tunnistaa yhteiskunnallisia ongelmia. Asunnottomien sosiaalipalveluiden kehittämiseen ja vahvistamiseen on syntynyt palo, sillä huoli kodittomista ihmisistä on suuri. Asunnottomana elävät ihmiset eivät aina kykene itse

huolehtimaan oikeuksistaan, joten haluan tulevana sosiaalialan ammattilaisena työskennellä näiden haastaviksi tai vaikeiksikin asiakkaiksi kutsuttujen ihmisten olojen parantamiseksi.

Antti Särkelän (2001, 41) mukaan hyvä auttaja pystyy asettumaan asiakkaan asemaan ja ajattelemaan tämän tilannetta hänen näkökulmastaan. Lisäksi hän kykenee tarjoamaan myös ammattilaisen näkemyksen, joka voi auttaa asiakasta syvempään ymmärrykseen. Ammattilaisen on oltava empaattinen, aito, kunioittava ja konkreettinen. Särkelän listaamiin ominaisuuksiin lisäksi vielä kokemustiedon hyödyntämisen. Sosiaalialan työ on palveluammatti ja toisinaan luottamukselliseen asiakastyöhön voi tuoda oman vivahteensa se, että ammattilaisella on itsellään samanlaisia kokemuksia kuin asiakkaalla, mutta se ei ole välttämättömyys. Kaikilla sosiaalialalla työskentelevillä ei voi olla omakohtaisia kokemuksia asunnottomuudesta tai päihdeongelmista, mutta on tärkeää yrittää ymmärtää näitä asiasisältöjä asiakkaiden kokemustiedon valossa.

Sosiaalityön asiakkailta voidaan kysellä mielipiteitä tai laatia asukastyytyväisyyskyselyjä, mutta ne eivät usein johda palveluiden kehittämiseen. Kuitenkin palveluiden käyttäjillä on sellaista kokemustietoa niistä, mitä kehittämistyöryhmissä istuvilla virkamiehillä ei ole. Hyvänä esimerkkinä voisi mainita PAAVO I:ssä toteutettu konseptikilpailu asunnottomuuden vähentämiseksi. Kilpailuun osallistui Helsingissä toimivan Vailla vakinaista asuntoa ry:n (VVA) kokemusasiantuntijoita, joiden näkemykset huomioitiin arkkitehdin ratkaisuihin uuden asumispalveluyksikön rakentamishdotuksessa. VVA:n ehdotus ei kuitenkaan voittanut konseptikilpailua Helsingissä. Periaate kokemustiedon hyödyntämisestä hyvien ja kestävien ratkaisujen löytämiseksi on kuitenkin tärkeä.

Opinnäytetyöprosessin myötä olen tutustunut kokemustietoon, joka aiemmin oli minulle melko vieras käsite. Opinnäytetyön myötä olen päässyt haastattelemaan kokemusasiantuntijoita ja saanut tutkia kokemustietoa ja ymmärtänyt sen merkityksiä ja hyödyllisyyttä sosiaalipalveluille. Tulevana ammattilaisena kykenen hyödyntämään sitä asiakastyön kohtaamisissa ja toivottavasti myös tuomaan esille eri instansseissa sen merkityksen työn kehittämisessä.

LÄHTEET

- Ahola, Hannu 2013. Asunnottomat 15.11.2012 –tilastot . Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2013. Viitattu 7.3.2013.
<http://www.ara.fi/download/noname/%7B8485DE82-C996-4D0C-A1A3-69F0610E84FE%7D/24183>
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2012. Selvitys 1/2012. Asunnottomat 2011. Viitattu 24.1.2013.
http://www.asuntoensin.fi/files/1784/Asunnottomat_2011_ARA.pdf
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2013. Selvitys 1/2013. Asunnottomat 2012. Viitattu 7.3.2013.
<http://www.ara.fi/download/noname/%7B491574C4-A0A1-4DD0-9A69-AC60B18BBB23%7D/24182>
- Asunto ensin i.a. Asunto ensin –periaate. Viitattu 27.1.2013.
http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-_periaate
- Avramov, Dragana 1996. The invisible Hand on the Housing Market. A Study of the Effects of Changes in the Housing Market on Homelessness in the European Union. Brussels: FEANTSA.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. Viitattu 24.1.2013.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Muut_PDF/C10_2007_Kohti_tutkivaa_ammattikaytanta.pdf
- Eskola, Jari 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola (toim.) & Raine Valli Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–203.
- Granfelt, Riitta 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Granfelt, Riitta 2003. Kodittomuuden ja kodin kuvia. Teoksessa Timo Kopomaa (toim.) Kohti kaupunkisosaalityötä – haasteena tasapainoinen kaupunki. Helsinki: Palmenia-kustannus, 155–164.
- Heinonen, Jussi 1997. Tukiasuminen. Helsinki: Sininauhaliitto.

- Helne, Tuula 2002. Sisällä, reunalla, ulkona? Teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 20–38.
- Helsingin kaupunki 2013 a. Hankkeet. Sosiaali- ja terveysvirasto. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Viitattu 7.3.2013. <http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Hankkeet/Pitkaaikaisasunnottomuus/hankkeet>
- Helsingin kaupunki 2013 b. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Sosiaali- ja terveysvirasto. Viitattu 7.3.2013. <http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Hankkeet/Pitkaaikaisasunnottomuus>
- Hietsilta, Jari-Pekka 2007. ”Joi mies vettä tai viinaa, koti pitää olla” -kertomuksia katuasunnottomuudesta 2000-luvun Helsingissä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Jakonen, Jani 2012. Helsingin kodittomille apua 160 miljoonalla. Helsingin uutiset 29.8.2012. Viitattu 21.4.2013. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/129466-helsingin-kodittomille-apua-160-miljoonalla>
- Jukka, Tuulia, Nokelainen Riikka & Saarnio, Vili 2010. Asunnottomana aikuisuuteen. Aukki-lehti 3, 10–11. Viitattu 12.3.2013. <http://www.vvary.fi/Asukki/Asukki3-2010.pdf>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. Kokemus ja käsitys. Opinnäytetyöpakki. Viitattu 31.3.2013. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Kokemus-ja-kasitys>
- Karjalainen, Jouko 2004. Kuka pelkää Sorbuksen herroja? Teoksessa Tuula Helne, Sakari Hänninen & Jouko Karjalainen (toim.) Seis yhteiskunta – tahdon sisään! Helsinki: Minerva.
- Korhonen, Erkki 1999. Kenelle jää Musta Pekka asumisessa. Helsingin asuntopolitiikan ja –markkinoiden tarkastelua. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Korhonen, Erkki 2002 a. Asunnottomuus Helsingissä. Tutkimuksia 2002:4.
Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Korhonen, Erkki 2002 b. Asunnottomuus Helsingissä ja muissa metropoleissa.
Teoksessa Vesa Keskinen (toim.), Martti Tuominen (toim.) ja Mari Vaattovaara (toim.) Helsinki – pohjoinen Metropoli. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 187–204.
- Korkiamäki Riikka 2008. Surffailua arjessa. Tila, aika ja vuorovaikutus nuorten yhteisöllistä kuulumista jäsentämässä Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus, 173–192.
- Korkiamäki, Riikka; Nylund, Marianne; Raitakari, Suvi & Roivainen, Irene 2008. Yhteisösosiaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus, 9–24.
- Koski, Sanna-Maija & Österberg, Jaana 2010. Kokemustieto mielenterveydestä. Äänenkantaja-verkkolehden analyysi. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kärkkäinen, Sirkka-Liisa 1998. Asuntopolitiikka ja asunnottomuus Suomessa. Teoksessa Sirkka-Liisa Kärkkäinen, Katri Hannikainen & Iiris Heikkilä Asuntoja ja palveluja asunnottomille: Historiaa ja nykypäivää. Helsinki: Stakes, 4–35.
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. 2001/189, 2.3.2001. Viitattu 14.4.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>
- Laki nuorisorangaistuksesta 2004/1196, 21.12.2004. Viitattu 14.4.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041196>
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 1992/733, 3.8.1992. Viitattu 29.3.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920733>
- Lehtonen, Leena & Salonen, Jari 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen Ympäristö. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

- Niemelä, Pauli; Kainulainen, Sakari; Laitinen, Hanne; Pääkkönen, Juha;
Rusanen, Timo; Ryytänen, Ulla; Widgren, Erja; Vornanen, Riitta;
Väisänen, Raija & Ylinen, Satu 1997. Suomalainen turvattomuus.
Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusolottuvuudet ja tyypittely
– haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja
terveysturvan keskusliitto.
- Nieminen, Ari 2013. Lehtori. Studia Generalia Luento ”Kokemustieto” –
muuttaako se palvelujärjestelmää? 6.3.2013. Diakonia-
ammattikorkeakoulu.
- Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2008–2011. Vuosien
2008–2011 väliarviointi. Viitattu 29.3.2013.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=125829&lan=fi>
- Raitakari; Suvi 2002 a. Sosiaalityön marginaalistatus. Teoksessa Kirsi Juhila,
Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) Marginaalit ja
sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 44–62.
- Raitakari; Suvi 2002 b. Asumista kiinnittäminen ja irtipäästäminen.
Neuvotteluja yhteisön tavoittelemasta jäsenyydestä. Teoksessa
Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) Marginaalit
ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 225–244.
- Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia.
Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Salo, Markku & Susanna Hyväri 2012. Kokemalla kohdattu, tutkimalla tulkittu.
Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Asumispalvelut ja asunnon muutostyöt.
Viitattu 27.1.2013.
[http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumi
spalvelut](http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/asumispalvelut)
- Sosiaalihuoltolaki 1982/710, 17.9.1982. Viitattu 13.3.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710#a710-1982>
- Sosiaaliportti 2012. Sosionomi (AMK) –tutkinto. Viitattu 30.3.2013.
[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-
FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/so
sionomi_amk_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

- Sunikka, Sanna, Seppälä, Sanna & Granfelt, Riitta 2007. Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.
- Suoja-Pirtti ry 2011. Toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodelle 2012.
- Suoja-Pirtti ry 2012. Toimintakertomus 2011.
- Suoja-Pirtti ry i.a. a. Asiakastyö. Rukkilan asumisyhteisö. Viitattu 25.1.2013.
http://www.suoja-pirtti.fi/rukkila_asiakastyo.php
- Suoja-Pirtti ry i.a. b. Rukkilan asumisyhteisö. Viitattu 20.3.2013.
<http://www.suoja-pirtti.fi/rukkila.php>
- Suoja-Pirtti ry i.a. c. Yhteisöllisyys. Rukkilan asumisyhteisö. Viitattu 20.3.2013.
http://www.suoja-pirtti.fi/rukkila_yhteisollisyys.php
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 29.3.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>
- Särkelä, Antti 1993. Sosiaalityön asiakas subjektina ja ei-subjektina. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Täydennyskoulutusjulkaisuja 7.
- Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaalialan auttamistyöhön. Tampere: Vastapaino.
- Tainio, Hannele 2009. Kaupunkiköyhälistö asunnottomuuskierteessä – näkökulmia pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomuuteen. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 39. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Tainio, Hannele 2010. Valtiotieteiden lisensiaatti. Luento Lääkkeettömät hoidot: yhteisöhoito 8.3.2010. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Taipale, Ilkka i.a. Suoja-Pirtti — Ihminen nousee roskalaatikosta. Teoksessa Suoja-Pirtti ry (toim.) 20 vuotta päihdehuoltoa 1961-1981, 11—26.
- Taipale, Ilkka 1982. Asunnottomuus ja alkoholi. Sosiaalilääketieteellinen tutkimus Helsingistä vuosilta 1937–1977. Jyväskylä: Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 32.
- Talentia 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 12.4.2013.
http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

- Tuomikoski, Hannu 1989. Hyvinvointivaltion huono-osaiset. Teoksessa Antti Karisto, Pentti Takala, Katri Hellsten, Ilmari Helminen & Ilmo Massa (toim.) Sosiaaliset riskit, tutkimus ja päätöksenteko. Helsinki: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 50–79.
- Turvallinen kaupunki 2013. Taustatietoa: asunnottomuus. Viitattu 13.4.2013.
<http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto/taustatietoa/asunnottomuus>
- Törmä, Sinikka, Huotari, Kari & Pitkänen, Sari 2007. Kaupunkipäihdetyön haasteet ja toimintamallit Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Valtioneuvosto 2008. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma. Viitattu 19.3.2013.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=80707&lan=fi>
- Vanhala, Anni 2005. Paikka ja asiakkuus. Etnografia naisten Asuntolasta. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Akateeminen väitöskirja.
- Vankeuslaki 2005/767, 23.9.2005. Viitattu 14.4.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>
- Ylistö, Sami 2009. Tavoiteteoreettinen elämänhallinta. Selvyyttä sekavaan käsitteistöön. Sosiologia 4/2009, 286–299.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

: Taustatiedot

* Ikä

* Sukupuoli

* Kauanko asunut Rukkilan asumisyhteisössä

* Kauanko ollut asunnottomana

- Mitä kautta olette päätenyt asumaan Rukkilan asumisyhteisöön?
- Miltä asuminen Rukkilan asumisyhteisössä on tuntunut?
- Onko tukea saatavilla tarpeen mukaan?
- Millaista tukea talossa on saatavilla?
- Millaista tukea kaipaisitte lisäksi?
- Arjen ja asumisen haasteet talossa
- Miten päihteettömyys toteutuu Rukkilan asumisyhteisössä?
- Kehittämisehdotuksia
- Vapaa sana

Liite 2: Haastateltavan lupa haastatteluun ja materiaalin käyttöön

Arvoisa Rukkilan asumisyhteisön asukas

Olen sosionomiopiskelija Tuulia Jukka. Teen opinnäytetyötä Diakonia-ammattikorkeakouluun Rukkilan asumisyhteisöstä ja tarvitsen tutkimustani varten neljän vapaaehtoisen haastattelun. Tutkimuksessa halutaan selvittää pitkäaikaisasunnottomien kokemuksia ja ajatuksia Rukkilan asumisyhteisöstä. Lisäksi pyrin saamaan asukkailta kehittämisideoita Rukkilan toimintaa varten.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa Suoja-pirtti ry:n henkilökuntaa varten toiminnan ja palveluiden kehittämiseen, mikä voi hyödyttää myös asukkaita. Osallistumalla tutkimukseen Teillä on mahdollisuus vaikuttaa kehittämistarpeisiin.

Haastattelut tehdään yksilöhaastatteluina ennalta sovittuina päivinä ja aikaa haastatteluun on 30–60 minuuttia. Haastattelut nauhoitetaan. Haastatteluaineisto säilytetään niin, ettei se joudu muiden käsiin ja kun haastattelunauhat on purettu tekstiksi, ne hävitetään. Tätä materiaalia käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa. Haastateltavia käsitellään tutkimuksessa nimettöminä ja niin, ettei heitä voi siitä tunnistaa. Haastattelija on vaitiolovelvollinen.

Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja voitte milloin tahansa keskeyttää haastattelun ilman, että syytä tarvitsee perustella tai että se vaikuttaa asiakassuhteeseen Rukkilan asumisyhteisössä. Osallistumisesta ei koidu haastateltavalle minkäänlaisia kustannuksia.

- Olen saanut riittävästi tietoja osallistumisesta tutkimukseen sekä haastattelun tavoitteista ja toteuttamistavasta.
- Suostun Tuulia Jukan haastatteluun hänen opinnäytetyötään varten

Päiväys

Allekirjoitus